

Statistiska tätorter 2018

Antal, befolkning och arealer

Urban areas (localities) 2018

I korta drag

87 procent av befolkningen bor på 1,5 procent av Sveriges landareal

Enligt SCB:s definition består en tätort av tät bebyggelse med minst 200 invånare. I statistiken används begreppet statistisk tätort, för att markera att statistiken bygger på en klassificering av tätorter, där registerdata och statistik är underlag. SCB:s tätorter kan därför skilja sig från hur andra delar av samhället definierar och avgränsar tätorter i Sverige.

År 2018 hade Sverige 2 011 statistiska tätorter. Under perioden 2015 till 2018 har antalet statistiska tätorter ökat med 32 områden. Förändringar i antalet beror både på att nya tätorter har bildats och att områden inte längre kan klassificeras som egna tätorter. Sammanlagt har 53 tätorter upphört under perioden, samtidigt som 85 nya orter har tillkommit i statistiken.

Vid utgången av 2018 bodde 87 procent av Sveriges befolkning i tätorter. Andelen har inte förändrats sedan 2015.

De flesta av Sveriges statistiska tätorter är små. 2018 hade mer än hälften av dem färre än 1 000 invånare. 126 tätorter hade fler än 10 000 invånare, varav 9 stycken hade fler än 100 000 invånare. Samtidigt var majoriteten av Sveriges befolkning bosatt i någon av de större tätorterna. Av landets befolkning 2018 bodde 63 procent i en tätort med minst 10 000 invånare. Det motsvarar nästan 6,5 miljoner personer. Av dessa var nästan 3,3 miljoner bosatta i någon av de 9 största tätorterna, vilket motsvarar 32 procent av landets totala befolkning 2018.

2018 års statistiska tätorter omfattar nästan 630 000 hektar, eller 1,5 procent av Sveriges hela landareal. Sedan 2015 har tätorternas sammanlagda landyta ökat med nästan 11 000 hektar. Förändringen utgörs både av helt nya byggnader och av att befolkningen i befintlig bebyggelse ökar, så att området kan klassificeras som statistisk tätort.

Den genomsnittliga befolkningstätheten i Sveriges statistiska tätorter 2018 var 1 423 invånare per kvadratkilometer. Utanför tätorter var befolkningstätheten 3 personer per kvadratkilometer. Sedan 2015 har befolkningstätheten i tätorter ökat med 34 personer per kvadratkilometer.

Karin Hedeklint, SCB, tfn 010-479 45 14, mark.vatten.gis@scb.se

Statistiken har producerats av SCB, som ansvarar för officiell statistik inom området.

ISSN 1403-8978 Serie MI Miljövärd. Utkom den 24 oktober 2019.

URN:NBN:SE:SCB-2018-MI38SM1901_pdf

Utgivare av Statistiska meddelanden är Joakim Stymne, SCB.

Innehåll

Statistiken med kommentarer	3
Statistiska tätorter	3
Antal statistiska tätorter	4
Förändringar i antal tätorter	4
Förändringar 2015 till 2018	6
Befolkning	8
Den svenska urbaniseringen	8
Tätorternas storlek	9
Regionala skillnader i tätortsbefolkning	12
Tätortsgrad	14
Landareal	17
Befolkningstäthet	19
Kort om statistiken	22
Statistikens ändamål och innehåll	22
Definitioner och förklaringar	22
Gällande definition av statistiska tätorter	22
Tätortsstatistik i andra länder	24
Tätortsstatistikens historia	24
Information om statistikens framställning	26
Manuell granskning	27
Arealberäkning	28
Tätorter som delas av kommungräns	28
Tidigare metoder för tätortsavgränsning	28
Information om statistikens kvalitet	30
Förändringar mellan 2015 och 2018	30
Bra att veta	31
Teckenförklaring	31
Tidsserier	31
Beteckning på tätorter	31
Digitala gränser för tätorter	31
Annan statistik	31
In English	33
Summary	33
Statistics	33
Delineation of Swedish localities	33
List of terms	34

Statistiken med kommentarer

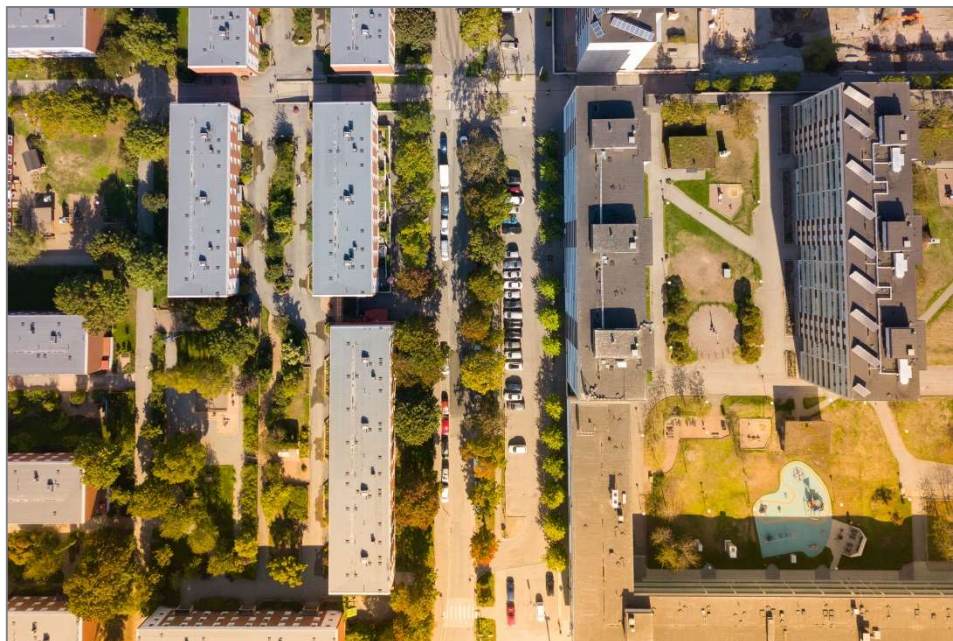
Statistiska tätorter

Vad som är en urban befolkning kan tyckas enkelt och självklart, det är ju den delen av ett lands befolkning som bor i städer. Problemet är dock att det inte finns någon enhetlig och internationellt accepterad definition av begreppet stad. FN:s sammanställningar av urbaniseringen i världen bygger på definitioner och avgränsningar som medlemsländerna själva använder, vilket varierar stort mellan länder. Att tillämpa en enda stadsdefinition för hela världen är kanske inte heller möjligt. Städer är inte bara befolkningskoncentrationer, utan även platser för handel, tjänster och utbildning. Metropolen Shanghai och Islands huvudstad Reykjavik är knappast jämförbara i termer av befolkningssiffror, men har ändå en rad likheter vad gäller deras roller som urbana regioncentrum.

I ett internationellt perspektiv är Sverige ett starkt urbaniserat land. 2015 bodde 87 procent av landets befolkning i tätorter. För 200 år sedan var förhållandet det motsatta, då 90 procent av Sveriges befolkning bodde på landsbygden. Men redan på 1930-talet passerade Sverige den demografiska brytpunkt då fler bodde i städer och tätorter jämfört med hur många som bodde utanför tätorter.

I Sverige och i de övriga nordiska länderna har vi en lågt satt gräns för vad som räknas som tätortsbefolkning. Här räknas ett område som tätort redan när det har 200 invånare. Andra länder sätter gränsen betydligt högre och kan därmed definiera områden som landsbygd, även om där finns samhällen med flera tusen invånare. Men även om gränsen för svenska tätorter skulle sättas vid 10 000 invånare skulle vi vara ett urbaniserat land, då andelen boende i tätorter med minst 10 000 invånare är 63 procent av den totala befolkningen i Sverige.

SCB:s statistik över tätorter använder begreppet statistisk tätort (i texten ofta förkortat till endast *tätort*). Det är för att markera att statistiken bygger på en klassificering av tätorter, där registerdata och statistik är underlag. SCB:s underlag för statistiken kan därför skilja sig från hur andra delar av samhället definierar och avgränsar tätorter i Sverige. Enligt SCB:s definition består en tätort av tät bebyggelse med minst 200 invånare. Se även avsnittet *Kort om statistiken*.

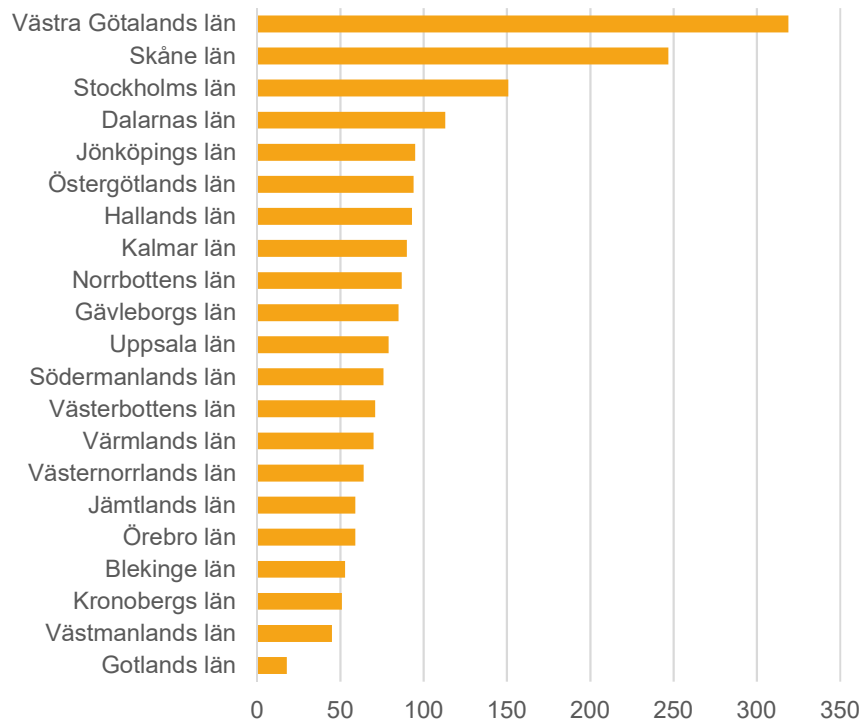

Bildkälla: olaser, Istock

Antal statistiska tätorter

År 2018 hade Sverige 2 011 statistiska tätorter. Flest tätorter hade Västra Götalands län, med nästan 320 stycken, följt av Skåne och Stockholms län, med cirka 250 respektive 150 tätorter. Minst antal statistiska tätorter hade Gotland, med 18 områden.

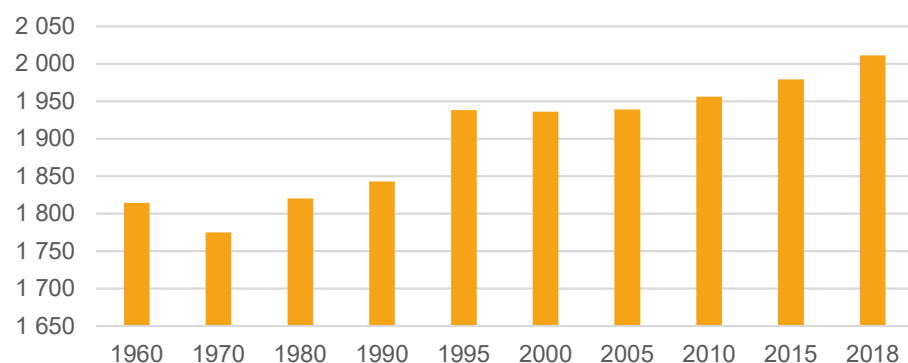
Diagram 1. Antal statistiska tätorter per län 2018

Förändringar i antal tätorter

Sedan 1960 har antalet statistiska tätorter ökat med nästan 200 områden. Samtidigt som nya tätorter har etablerats har många samhällen upphört att klassificeras som statistiska tätorter.

Diagram 2. Antal statistiska tätorter per år 1960 till 2018

Det finns flera skäl till att en tätort försvinner ur statistiken. För det första kan antalet invånare minska till färre än 200 personer. Under 1960-talet upphörde 122 tätorter av det skälet, till följd av flyttningar från landsbygd till städer, där det fanns arbetstillfällen inom industrin. I Stockholms, Kronobergs och Hallands län försvann ingen tätort under dessa tio år, medan 19 tätorter upphörde i Norrbottens län och 17 i Dalarnas län.

De tätorter som invånarna flyttade från i Norrbotten och Dalarna var små brukssamhällen, kraftverkssamhällen, sågindustrier och tidigare stationssamhällen, vilka hade varit beroende av en eller ett fåtal större

arbetsgivare. Laisvall i Arjeplog kommun är en ort där gruvsamhället var som störst 1965, med över 730 invånare. När gruvan lades ner 2001 hade befolkningen minskat till runt 200 personer. Området är idag klassad som småort med färre än hundralet invånare.

Det finns också orter som helt upphört att existera. Gruvsamhället Dennewitz i Gällivare kommun, som 1960 hade 424 invånare, är idag rivet på grund av rasrisken. Messaure samhälle, vid Stora Luleälv i Jokkmokks kommun, växte fram i samband med ett omfattande bygge av kraftverk. År 1960 hade tätorten över 1 200 invånare, men redan 1970 hade befolkningen minskat till cirka 200 på grund av att bygget var färdigställt. På 1980-talet hade samhället förlorat statusen som tätort och idag finns i princip bara ett igenvuxet gatunät kvar, då stora delar av bebyggelsen har fraktats bort.

Messaure tätort 1960 och samma område 2015

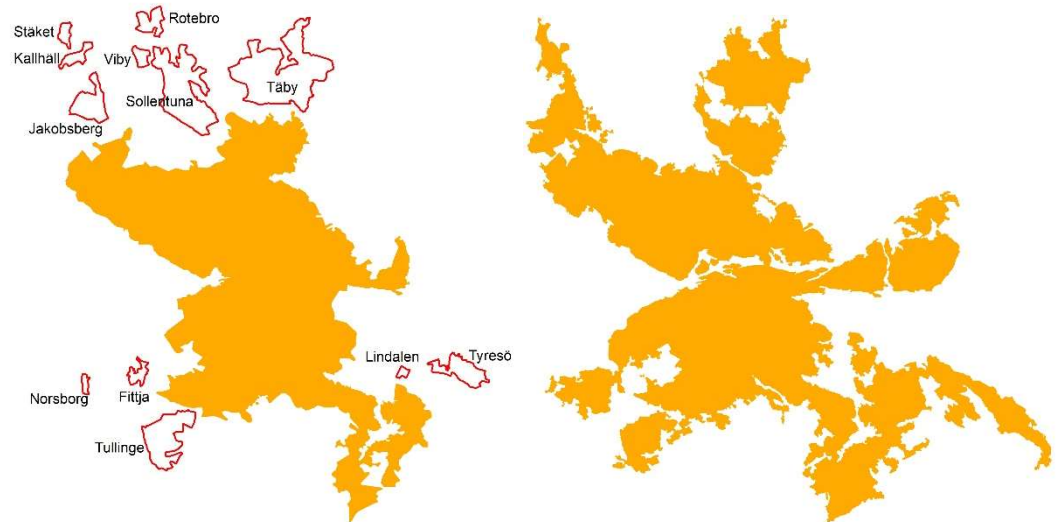
Källa bakgrundsdata: © Lantmäteriet

Under 1970-talet upphörde färre tätorter än tidigare. Den så kallade gröna vågen, där livsstilsval ledde till en utflyttning från större tätorterna till mindre orter på landsbygden, anses vara ett skäl till det. Antalet tätorter som upphörde genom avfolkning var som lägst under 1980-talet, då 34 tätorter tappade tätortsstatusen.

En tätort kan också växa ihop med en närliggande tätort. Ny bebyggelse mellan två tätorter kan leda till att avståndet mellan dem blir för litet för att de ska kunna klassas som två separata orter i statistiken. Att större tätorter växte samman med närliggande samhällen var vanligast under 1960-talet. Det brukar kallas stadsspridning eller ”urban sprawl”. Under 1970-talet minskade stadsspridningen och antalet tätorter som växte samman med en större tätort mer än halverades. Årtiondena därefter har antalet varit ännu lägre.

Sedan 1960 har Stockholms tätort vuxit ihop med 15 närliggande tätorter. Jakobsbergs tätort ingår i Stockholm sedan 1970 och Handens tätort sedan 1975. Även Sundbyberg, Solna, Täby och delar av Nacka har vuxit ihop med Stockholm i SCB:s statistik.

Karta 1. Stockholms tätort 1960 (med närliggande tätorter) och 2015

Källa avgränsningar: SCB

Skillnader i statistiken kan också bero på vilken metod som har använts för att ringa in och definiera tätorter. En stor förändring i antalet tätorter skedde mellan 1950 och 1960, då radikala förändringar av metod och definition ledde till en kraftig minskning i statistiken över antalet tätorter. En stor metodförändring gjordes även vid 1995 års avgränsning, vilket orsakade flera nya tätorter.

Under perioden 2010-2015 skedde stora förändringar i antalet tätorter till följd av förändringar i SCB:s definition av begreppet tätort och i metoden för att ringa in dem. En ny metod för att beräkna avstånd mellan byggnader ledde till att 21 områden inte längre kunde klassas som tätorter på grund av för stora avstånd mellan byggnader. Samtidigt slogs ett stort antal tätorter samman på grund av för korta avstånd mellan dem. Det förekom framförallt i de tre storstadslänen.

En kombination av nya beräkningsmetoder och en mer tillåtande behandling av fritidshus i tätorter, ledde till att ett stort antal nya områden kunde klassas som tätorter i 2015 års statistik. En del av dem blev tätorter av naturliga skäl, i form av nya byggnader och befolkning. Men huvuddelen av ökningen beror på metodförändringarna.

Förändringar 2015 till 2018

Under perioden 2015 till 2018 har antalet statistiska tätorter ökat med 32 områden. Den största ökningen skedde i Stockholms län, där antalet ökade med 12 områden.

Förändringar i antalet beror både på att nya tätorter har bildats och att områden inte längre kan klassificeras som egna tätorter. Sammanlagt har 53 tätorter upphört under perioden, samtidigt som 85 nya orter har tillkommit i statistiken.

Statistiska tätorter utgår ur statistiken när områdets befolkning understiger 200 folkbokförda invånare. Det är orsaken till att 22 tätorter upphör 2018. Tätorter kan också upphöra när avståndet mellan tätortsdelar bedöms vara för långt. Är befolkningen i de kvarvarande delar för litet, upphör området som tätort i statistiken. Det är orsaken till att 5 tätorter upphör. De här områdena kan då ofta istället klassificeras som småorter i SCB:s statistik, vilket är tät bebyggelse med 50-199 invånare.

Områden kan också upphöra som egna tätorter, när de växer ihop med närliggande större tätorter. Området är fortfarande klassificerat som tätort, men

har ingen individuell kod och beteckning. Det är orsaken till att 26 tätorter upphör i 2018 års statistik.

Nya statistiska tätorter bildas när ett områdes befolkning ökar till minst 200 folkbokförda invånare. Oftast är det områden som tidigare har klassats som småorter. Av de 85 nya tätorterna 2018, hade 61 stycken tidigare klassificerats som småorter i SCB:s statistik. Av dem hade 47 områden inte klassificerats som tätorter tidigare. 14 områden hade tidigare klassificerats som statistiska tätorter, men under 2015 haft en befolkning som understeg 200 personer.

Nya tätorter uppstår också när den förra tätorten av olika skäl delas och bildar flera statistiska tätorter. Det kan bero på tekniska eller metodmässiga skäl, att annan underlagsdata eller beräkningsmetod används vid avgränsning av tätorterna. Vissa justeringar har gjorts vid 2018 års arbete, vilket sannolikt är orsak till att så många tätorter delas. Delningen kan också uppstå på grund av att byggnader rivs eller att befolkning eller anställda minskar i byggnader, vilket leder till för långa avstånd mellan byggnader. I 2018 års statistik uppstår 23 nya tätorter till följd av delning.

En av de nya tätorterna har varken klassats som småort tidigare eller uppstått på grund av delning. Det är T0694 i Uppsala kommun.

Tabell 1. Antal statistiska tätorter 2015 och 2018, per län

Län	Antal tätorter		Skillnad 2015-2018	Borttagna 2018	Nya 2018
	2015	2018			
Stockholms län	139	151	12	2	14
Uppsala län	76	79	3	2	4
Södermanlands län	75	76	1	1	2
Östergötlands län	94	94	-	4	4
Jönköpings län	92	95	3	1	4
Kronobergs län	47	51	4	-	4
Kalmar län	87	90	3	1	4
Gotlands län	18	18	-	-	-
Blekinge län	51	53	2	-	2
Skåne län	247	247	-	6	6
Hallands län	94	93	-1	5	4
Västra Götalands län	313	319	6	8	16
Värmlands län	72	70	-2	3	1
Örebro län	58	59	1	-	1
Västmanlands län	43	45	2	1	3
Dalarnas län	114	113	-1	6	5
Gävleborgs län	83	85	2	3	5
Västernorrlands län	64	64	-	3	3
Jämtlands län	58	59	1	-	1
Västerbottens län	71	71	-	1	1
Norrbottens län	92	87	-5	6	1
Hela Sverige	1 979	2 011	32	53	85

Antalet per län innehåller även delar av tätorter, i de fall tätorten sträcker sig över länsgräns. Antal per län kan därför inte summeras till antalet för hela landet.

I Uppsala län ingår fr.o.m. 2018 en del av T6266 Kärsta och Bredsdal. Den del av tätorten som är belägen i Uppsala län är ny.

En detaljerad förteckning över förändringar i tätortsbeståndet finns publicerad som Excelfil på www.scb.se/MI0810.

Befolkning

Den svenska urbaniseringen

Idag är förhållandet mellan befolkning i och utanför tätort det motsatta jämfört med för 100 år sedan. År 1800 bodde 90 procent av befolkningen utanför tätorter. Idag är andelen 13 procent och andelen i tätort 87 procent. Under den här perioden har Sveriges totala befolkning ökat med nästan 8 miljoner. Ökningen utgörs framförallt av tätortsbefolkning, som har ökat från 230 000 personer år 1800 till nästan 9 miljoner år 2018. Befolkningen utanför tätorter har istället minskat med drygt 900 000 under 100-årsperioden.

Diagram 3. Folkmängd i och utanför statistisk tätort 1800 till 2018

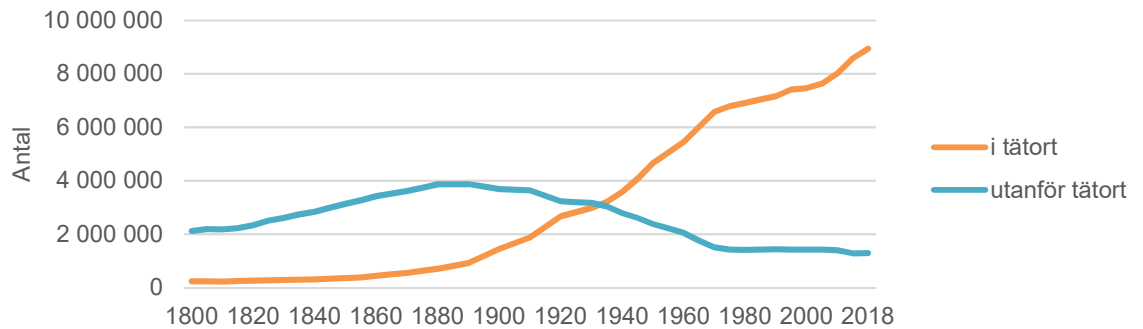
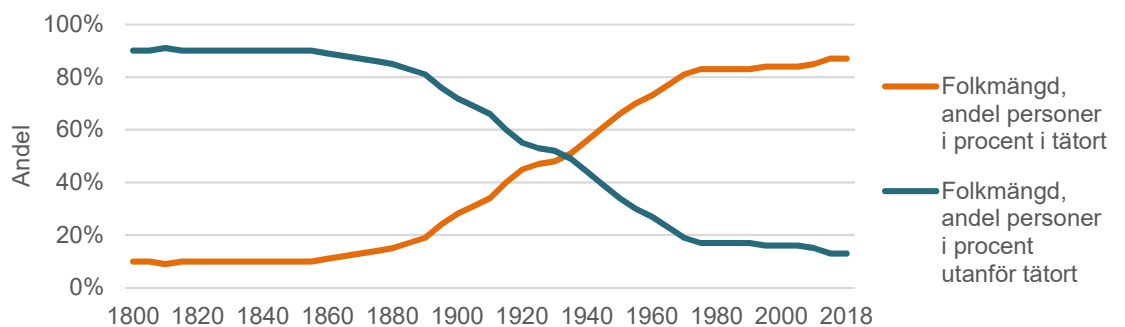

Diagram 4. Andel befolkning i och utanför statistisk tätort 1800 till 2018

När det talas om urbanisering är det ofta befolkningens flyttning från land till stad som avses. Urbanisering ses då som orsak till avfolkning av landsbygden, som ett parallellt fenomen till befolkningstillväxten i städer. Men urbaniseringen kan också beskriva hur befolkningens storlek i städerna och på landsbygden förhåller sig till varandra. Det kan beskrivas via *tätortsgraden* i den officiella statistiken. Om tätortsgraden ökar behöver det därmed inte betyda att fler människor flyttar från landsbygden in till städer. Ökningen kan ha andra orsaker.

Tre faser i Sveriges urbanisering

Ett lands urbanisering brukar liknas vid en S-formad kurva, kallad urbaniseringskurva, som består av tre faser.

Den första fasen utgör den *tidiga urbaniseringen*, med start i det förindustriella samhället vid 1800-talets början. Då var Sverige ett utpräglat bondesamhälle och 90 procent av befolkningen bodde på landsbygden. Vid den tiden fanns det runt 80 städer med så kallade stadsprivilegier. De flesta var små med dagens mått mätt. Enbart 24 städer hade över 2 000 invånare och tre av dem hade över 10 000 invånare.

Den andra fasen, *tillväxtfasen*, följde industrialiseringen och specialiseringen av tillverkning och service. I Sverige var inflyttningen till städerna snabb och

tätortsgraden ökade från 15 till 80 procent på mindre än 100 år. År 1850 hade Sverige fem städer med över 10 000 invånare.

Tabell 2, Karta 2. Befolkning i städer med fler än 10 000 invånare, 1850

Stad	Antal invånare, avrundat till jämna 1 000-tal
Stockholm	93 000
Göteborg	26 000
Norrköping	17 000
Karlskrona	14 000
Malmö	13 000

Vid slutet av 1800-talet och början på 1900-talet hade Sverige en tydlig urbanisering med folkflyttningar från landsbygd till dåtidens städer. Antalet städer med fler än 10 000 invånare var nu 22 till antalet. Stockholm var den i särklass största, med 300 000 invånare, vilket kan jämföras med 75 000 invånare 100 år tidigare.

Runt 1930 nåddes den demografiska brytpunkten, då lika många bodde utanför som i tätorter. Under perioden 1940-1950 ökade tätortsbefolkningen med över 1 miljon invånare, samtidigt som landsbygdsbefolkningen minskade med över 400 000. 1960-talets så kallade miljonprogram, i kombination med det flyttningsbidrag som betalades ut till dem som flyttade närmare arbetstillfällena, kom att bidra ytterligare till inflyttningen till storstadsregioner och andra större tätorter.

Den tredje fasen, *stabiliseringsfasen*, innebär att ökningen av den urbana befolkningen har mattats av. Den svenska urbaniseringen, som folkflyttning från land till stad, är nu i stort avslutad. Befolkningen utanför tätorter minskar inte lika påtagligt som tidigare. Mellan 1980 och 1990 ökade den till och med, med drygt 20 000 personer. Fram till idag har andelen befolkning som bor i tätort ökat i långsammare takt, från 81 procent 1970 till 87 procent 2018. Under den senaste treårsperioden, från 2015 till 2018 har även befolkningen utanför tätorter ökat, för första gången sedan 1990. Ökningen omfattar 11 000 personer.

Tätorternas storlek

De flesta av Sveriges tätorter är små. 2018 hade mer än hälften av dem färre än 1 000 invånare. 126 tätorter hade fler än 10 000 invånare, varav 9 stycken hade fler än 100 000 invånare.

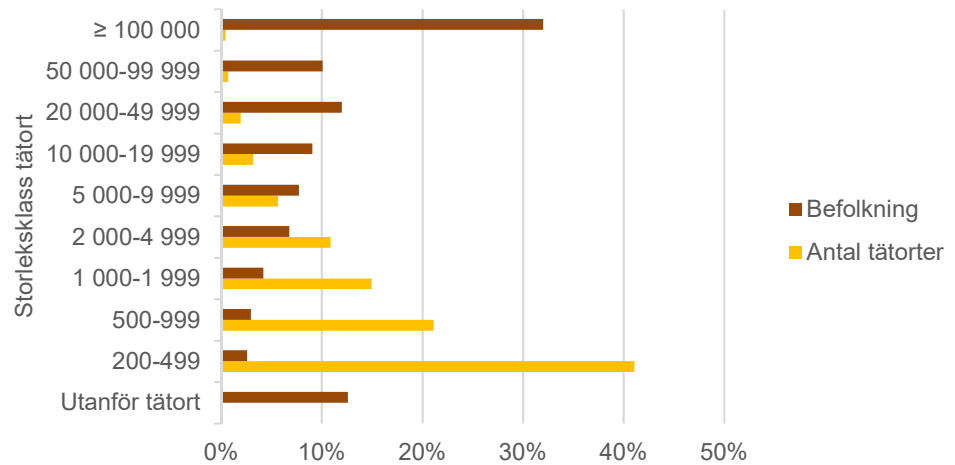
Samtidigt är majoriteten av Sveriges befolkning bosatt i någon av de större tätorterna. Av landets befolkning 2018 bodde 63 procent i en tätort med minst 10 000 invånare. Det motsvarar nästan 6,5 miljoner personer. Av dessa var nästan 3,3 miljoner bosatta i någon av de 9 största tätorterna, det vill säga de med fler än 100 000 invånare, vilket motsvarar 32 procent av landets totala befolkning 2018.

De mindre tätorterna befolkas av en lägre andel av Sveriges befolkning. 2018 bodde 6 procent av landets befolkning i en tätort med färre än 1 000 invånare. Befolkningen utanför tätort omfattade samtidigt 1,3 miljoner personer, vilket motsvarar 13 procent av landets totala befolkning. Bebyggelse utanför tätorter

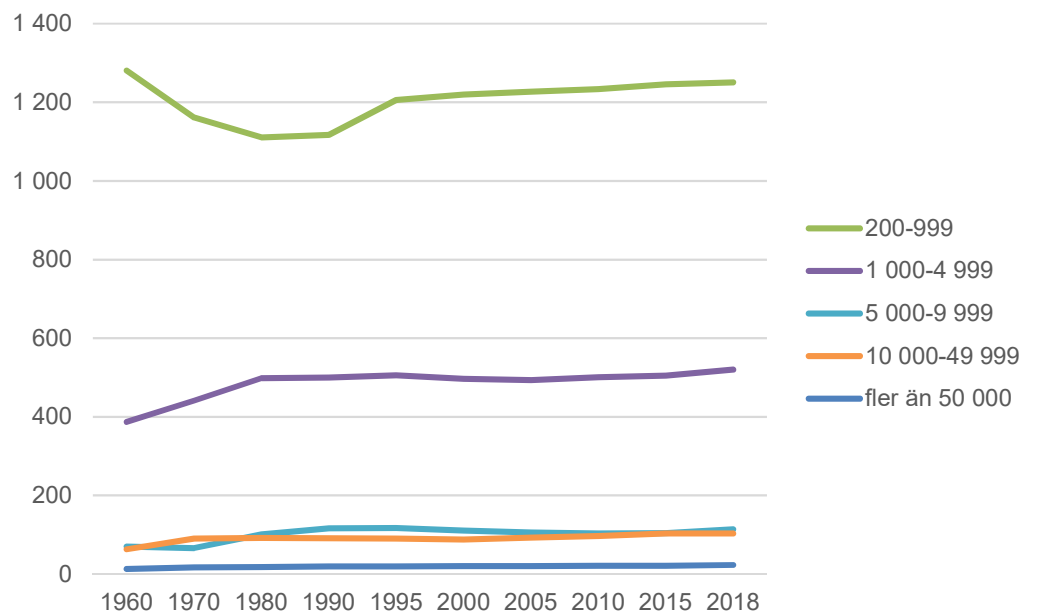
kan bestå av mindre orter och bebyggelsegrupper, med upp till 199 invånare, samt hus där avstånden till närmsta granne är längre.

Diagram 5. Antal statistiska tätorter och folkmängd per storleksklass, 2018

Från 1960 till idag har de statistiska tätorterna framförallt bestått av små enheter. Andelen tätorter med upp till 1 000 invånare har under hela perioden utgjort minst 60 procent av alla tätorter. Antalet stora tätorter har ökat stadigt sedan 1960. I början av perioden hade Sverige 13 tätorter med fler än 50 000 invånare. 2018 var de 23 till antalet. Under samma period har tätorter i storleken 10 000-50 000 invånare ökat med 40 orter, från 63 till 103.

Diagram 6. Antal statistiska tätorter per storleksklass, 1960 till 2018

Under de senaste tre åren, från 2015 till 2018, har befolkningen i tätort ökat med nästan 370 000 personer. De största ökningarna har skett i tätorter med fler än 50 000 invånare. De står för knappt 75 procent av Sveriges totala folkökning sedan 2015. Även tätorter i storleken 5 000 till 20 000 invånare har ökat och står för nästan 30 procent av den totala folkökningen.

För första gången sedan 1990 har befolkningen utanför tätort ökat. Ökningen var på nästan 11 000 personer, vilket motsvarar 3 procent av landets totala folkökning.

Tabell 3. Antal statistiska tätorter och befolkning per storleksklass, 2015 till 2018

Storleksklass	Befolkning, antal folkbokförda			Andel i förhållande till total folkökning
	2015	2018	Förändring 2015-2018	
Utanför tätort	1 278 503	1 289 477	10 974	3%
200-499	257 404	264 041	6 637	2%
500-999	312 308	302 613	-9 695	-3%
1 000-1 999	414 735	429 874	15 139	4%
2 000-4 999	703 738	692 885	-10 853	-3%
5 000-9 999	721 105	789 252	68 147	18%
10 000-19 999	888 306	928 458	40 152	11%
20 000-49 999	1 258 902	1 226 441	-32 461	-9%
50 000-99 999	893 380	1 032 854	139 474	37%
≥ 100 000	3 122 636	3 274 290	151 654	40%
I tätort totalt	8 572 514	8 940 708	368 194	97%
Totalt i Sverige	9 851 017	10 230 185	379 168	100%

Sveriges 20 befolkningsmässigt största tätorter har alla haft en befolkningsökning från 2015 till 2018. Den största ökningen i absoluta tal står Stockholm för, som växte med nästan 70 000 personer. Det innebar en 5-procentig ökning för tätorten. Den tätort som har ökat mest i förhållande till sin storlek 2015 är Uppsala, som ökade med 8 procent. Den följs av Västerås och Örebro, som ökade med vardera 7 procent.

Jönköping och Norrköping närmar sig befolkningstal på över 100 000. Jönköping har haft en något kraftigare ökning än Norrköping under de senaste tre åren.

Nästan alla större tätorter finns i de södra eller mellersta delarna av Sverige. Den nordligaste tätorten bland de 20 största är Umeå, som är Sveriges 13:e största tätort.

Tabell 4. Befolkning i de 20 största statistiska tätorterna, 2015 till 2018

Placering	Tätorts - kod	Preliminär* tätorts-beteckning	Befolkning, antal folkbokförda			Förändring i procent
			2015	2018	Förändring 2015-2018	
1	T0336	Stockholm	1 515 017	1 584 196	69 179	5%
2	T4368	Göteborg	572 799	592 042	19 243	3%
3	T3604	Malmö	301 706	317 245	15 539	5%
4	T0656	Uppsala	149 245	160 926	11 681	8%
5	T0384	Upplands Väsby och Sollentuna	139 606	146 102	6 496	5%
6	T6376	Västerås	117 746	126 190	8 444	7%
7	T6188	Örebro	115 765	124 027	8 262	7%
8	T1152	Linköping	106 502	113 042	6 540	6%
9	T3452	Helsingborg	104 250	110 520	6 270	6%
10	T1544	Jönköping	93 797	97 996	4 199	4%
11	T1192	Norrköping	93 765	96 946	3 181	3%
12	T3584	Lund	87 244	92 069	4 825	6%
13	T8372	Umeå	83 249	88 203	4 954	6%
14	T7076	Gävle	74 884	76 886	2 002	3%
15	T0356	Södertälje	70 777	73 872	3 095	4%
16	T4752	Borås	71 700	72 984	1 284	2%
17	T0740	Eskilstuna	67 359	70 261	2 902	4%
18	T3960	Halmstad	66 124	69 537	3 413	5%
19	T2024	Växjö	65 383	69 127	3 744	6%
20	T5704	Karlstad	61 492	64 214	2 722	4%

* Definitiv tätorts-beteckning beslutas senare av Lantmäteriet.

Regionala skillnader i tätortsbefolkning

De län som har flest invånare totalt sett, har även flest invånare i tätorter. I toppen finner vi de tre storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne. I Stockholms län bodde nästan 2,3 miljoner i tätorter vid utgången av 2018. Tätortsbefolkningen i Västra Götalands län kan summeras till 1,5 miljoner och i Skåne län bor 1,2 miljoner i tätorter. Därefter följer tre län med stora tätorter; Östergötland, Uppsala och Jönköpings län. Där bodde mellan 300 000 till 400 000 personer i tätorter.

Bildkälla: Tomas Ärlemo

Stockholms län har en liten befolkning utanför tätort, i jämförelse med övriga storstadslän. 2018 hade länet 71 000 invånare utanför tätort, att jämföra med Västra Götalands län, med 230 000 personer utanför tätort, samt Skåne län, där 130 000 personer bodde utanför tätort. Sammanlagt bodde 1,3 miljoner av Sveriges 10,2 miljoner invånare utanför tätorter, år 2018.

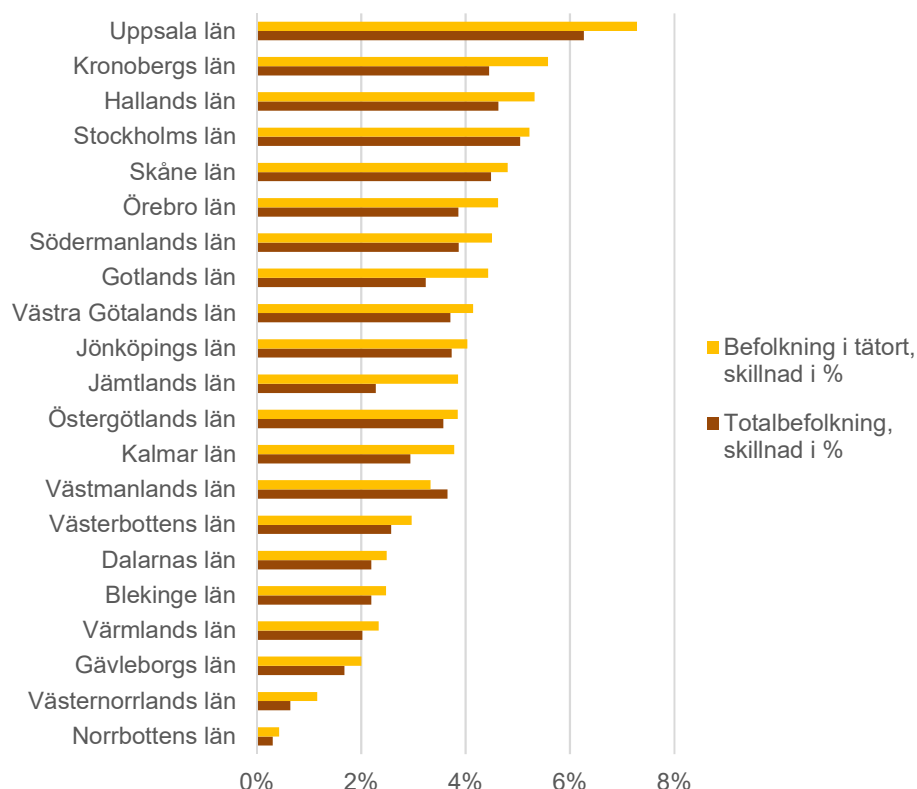
Tabell 5. Befolkning i statistiska tätorter 2018, per län

Län	Befolkning i tätort	Befolkning utanför tätort	Andel i tätort, tätortsgrad
Stockholms län	2 272 978	71 146	97%
Uppsala län	309 844	66 510	82%
Södermanlands län	250 200	44 495	85%
Östergötlands län	395 265	66 318	86%
Jönköpings län	303 339	57 486	84%
Kronobergs län	158 923	40 963	80%
Kalmar län	195 993	48 677	80%
Gotlands län	37 225	22 024	63%
Blekinge län	133 465	26 219	84%
Skåne län	1 233 703	128 461	91%
Hallands län	279 293	50 059	85%
Västra Götalands län	1 479 837	229 977	87%
Värmlands län	213 764	67 718	76%
Örebro län	255 496	46 756	85%
Västmanlands län	241 019	32 910	88%
Dalarnas län	237 702	49 489	83%
Gävleborgs län	230 598	55 949	80%
Västernorrlands län	195 445	50 008	80%
Jämtlands län	94 173	36 107	72%
Västerbottens län	215 187	54 967	80%
Norrbottnens län	207 259	43 238	83%
I tätorter totalt	8 940 708	1 289 477	87%

Under perioden 2015 till 2018 hade Stockholms län den största ökningen av befolkning i tätort i absoluta tal, med en ökning på 113 000 personer. I förhållande till 2015 års befolkning var ökningen dock störst i Uppsala län, där tätortsbefolkningen växte med 7 procent. Det följdes av Kronobergs län, där tätortsbefolkningen ökade med 6 procent. Under samma period ökade den totala befolkningen med 6 procent i Uppsala län och 4 procent i Kronobergs län.

Den minsta befolkningsökningen hittar vi i Norrbottens län, där befolkningen ökade med 0,4 procent i tätorter och 0,3 procent totalt.

Diagram 7. Procentuell befolkningsförändring i statistisk tätort och totalt per län, 2015 till 2018

Bland Sveriges kommuner har den största procentuella befolkningsökningen i tätort skett i Bollebygd i Västra Götalands län, följt av Lekeberg i Örebro län. De har båda haft en ökning på 15 procent från 2015 till 2018. Den nordligaste kommunen på topp-10-listan är Åre kommun, där befolkningen i tätort har ökat med 11 procent.

Tabell 6. Störst ökning av befolkning i statistisk tätort, summerat per kommun, 2015 till 2018

Placering	Kommun	Län	Befolkning, antal folkbokförda		Förändring 2015-2018	Förändring i procent
			2015	2018		
1	Bollebygd	Västra Götalands län	5 379	6 189	810	15%
2	Lekeberg	Örebro län	3 821	4 393	572	15%
3	Nykvarn	Stockholms län	7 783	8 831	1 048	13%
4	Upplands-Bro	Stockholms län	23 335	26 317	2 982	13%
5	Älmhult	Kronobergs län	11 269	12 660	1 391	12%
6	Knivsta	Uppsala län	12 053	13 517	1 464	12%
7	Åre	Jämtlands län	6 511	7 237	726	11%
8	Trosa	Södermanlands län	10 248	11 353	1 105	11%
9	Lilla Edet	Västra Götalands län	8 652	9 562	910	11%
10	Gnesta	Södermanlands län	7 180	7 880	700	10%

I 33 av Sveriges 290 kommuner har befolkningen i tätort minskat mellan 2015 och 2018. Den största procentuella minskningen ser vi i Dorotea kommun, där tätortsbefolkningen minskade med 8 procent. Bland de 10 kommuner som hade den största minskningen ser vi framförallt norrländska kommuner. De sydligaste kommunerna är Borgholm på Öland och Sotenäs i Västra Götalands län, där tätortsbefolkningen minskade med 3 procent vardera.

Tabell 7. Störst minskning av befolkning i statistisk tätort, summerat per kommun, 2015 till 2018

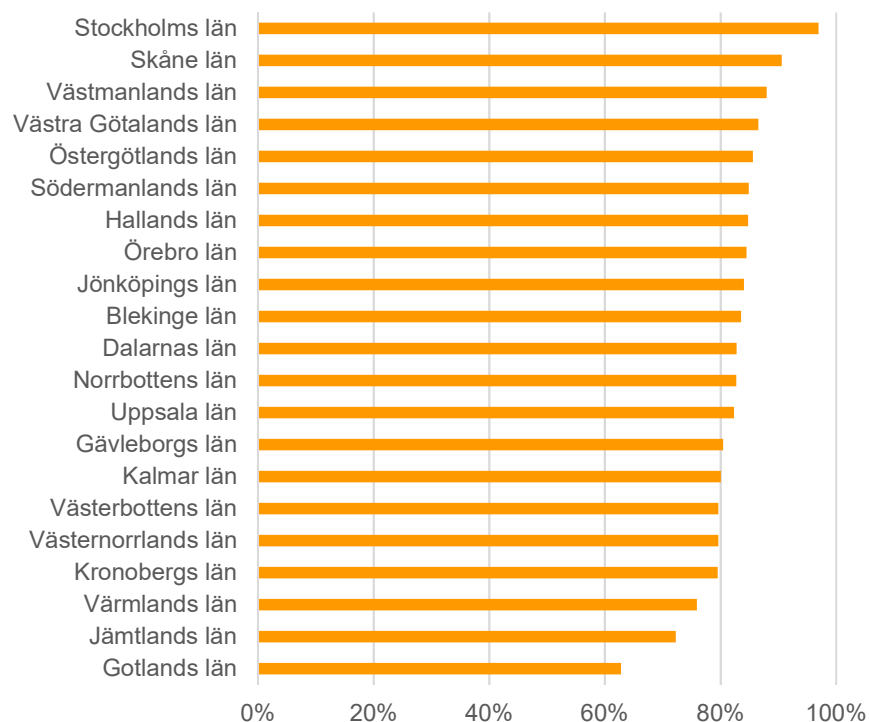
Placering	Kommun	Län	Befolkning, antal folkbokförda			
			2015	2018	Förändring 2015-2018	Förändring i procent
1	Dorotea	Västerbottens län	1 491	1 366	-125	-8%
2	Vindeln	Västerbottens län	3 182	3 015	-167	-5%
3	Gällivare	Norrbottnens län	15 178	14 495	-683	-4%
4	Vansbro	Dalarnas län	5 144	4 915	-229	-4%
5	Övertorneå	Norrbottnens län	2 476	2 381	-95	-4%
6	Sotenäs	Västra Götalands län	7 709	7 461	-248	-3%
7	Bräcke	Jämtlands län	3 153	3 070	-83	-3%
8	Haparanda	Norrbottnens län	7 716	7 519	-197	-3%
9	Borgholm	Kalmar län	5 511	5 372	-139	-3%
10	Åsele	Västerbottens län	1 706	1 664	-42	-2%

Tätortsgrad

Tätortsgrad är ett mått på hur stor andel av den totala befolkningen som bor i tätorter. Vid utgången av 2018 bodde 87 procent av Sveriges befolkning bor i tätorter. Högst andel hade Stockholms län, med 97 procent. Därefter följer Skåne län, med en tätortsgrad på 91 procent. Västmanlands län hade en hög tätortsgrad, på 88 procent, trots att antalet boende var relativt litet i förhållande till de befolkningsmässigt större länen.

Gotlands län hade både det lägsta antalet invånare i tätort och den lägsta tätortsgraden, med 63 procent. Därefter följer Jämtlands län, med 72 procent, och Värmlands län, med 76 procent boende i tätorter.

Diagram 8. Tätortsgrad, andel befolkning i statistisk tätort i förhållande till total befolkning 2018, per län

De tio kommuner som hade högst andel befolkning i tätort, det vill säga högst tätortsgrad, är kommuner i Stockholms län, samt Malmö kommun. De hade alla en tätortsgrad på 100 procent (avrundat till heltal), vilket innebär att nästan hela kommunens befolkning bodde i tätort vid utgången av 2018.

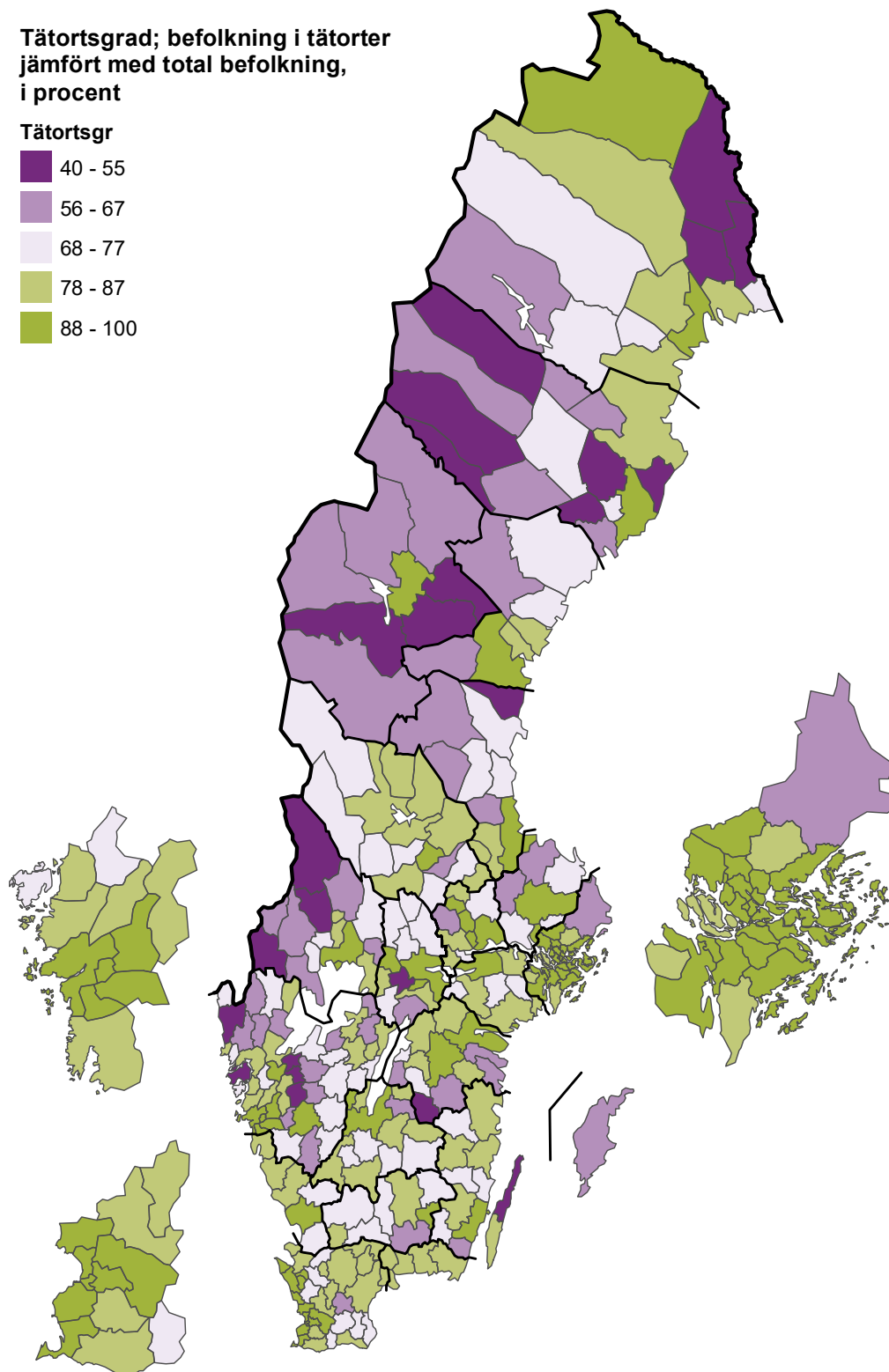
I 14 kommuner bodde mindre än hälften av befolkningen i tätort 2018. Lägst tätortsgrad hade Bergs kommun, i Jämtlands län. Där bodde 40 procent av befolkningen i tätort.

Karta 3. Tätortsgrad per kommun, 2018

Tätortsgrad; befolkning i tätorter jämfört med total befolkning, i procent

Tätortsgr

40 - 55
56 - 67
68 - 77
78 - 87
88 - 100

Den kommun som har haft den högsta procentuella ökningen av tätortsgraden, 2015 till 2018, är Bollebygds kommun i Västra Götalands kommun. Den följs av Nykvarn i Stockholms län. Den nordligaste kommunen på tio-i-topp-listan över ökad tätortsgrad är Härjedalens kommun, där tätortsgraden har ökat med 5 procent sedan 2015.

Tabell 8. Störst ökning av tätortsgrad per kommun, 2015 till 2018

Placering	Kommun	Län	Tätortsgrad, andel befolkning i tätort			
			2015	2018	Förändring 2015-2018	Förändring i procent
1	Bollebygd	Västra Götalands län	61	66	5	8%
2	Nykvarn	Stockholms län	76	81	5	7%
3	Älvdalen	Dalarnas län	67	71	4	6%
4	Lekeberg	Örebro län	51	54	3	6%
5	Askersund	Örebro län	62	65	3	5%
6	Valdemarsvik	Östergötlands län	62	65	3	5%
7	Härjedalen	Jämtlands län	63	66	3	5%
8	Tanum	Västra Götalands län	44	46	2	5%
9	Gnesta	Södermanlands län	67	70	3	4%
10	Grästorps	Västra Götalands län	52	54	2	4%

I 32 kommuner har tätortsgraden minskat mellan 2015 och 2018. Störst var minskningen i Vindelns kommun i Västerbottens län, följt av Vansbro kommun i Dalarna. Bland de 10 kommuner vars tätortsgrad minskade mest, hittar vi både kommuner med en hög tätortsgrad och kommuner med en tätortsgrad under 50 procent.

Tabell 9. Störst minskning av tätortsgrad per kommun, 2015 till 2018

Placering	Kommun	Län	Tätortsgrad, andel befolkning i tätort			
			2015	2018	Förändring 2015-2018	Förändring i procent
1	Vindeln	Västerbottens län	59	55	-4	-7%
2	Vansbro	Dalarnas län	77	72	-5	-6%
3	Borgholm	Kalmar län	52	49	-3	-6%
4	Kungsör	Västmanlands län	79	76	-3	-4%
5	Sotenäs	Västra Götalands län	86	83	-3	-3%
6	Färgelanda	Västra Götalands län	58	56	-2	-3%
7	Norberg	Västmanlands län	80	78	-2	-3%
8	Gällivare	Norrbottnens län	84	82	-2	-2%
9	Sorsele	Västerbottens län	47	46	-1	-2%
10	Bräcke	Jämtlands län	49	48	-1	-2%

Landareal

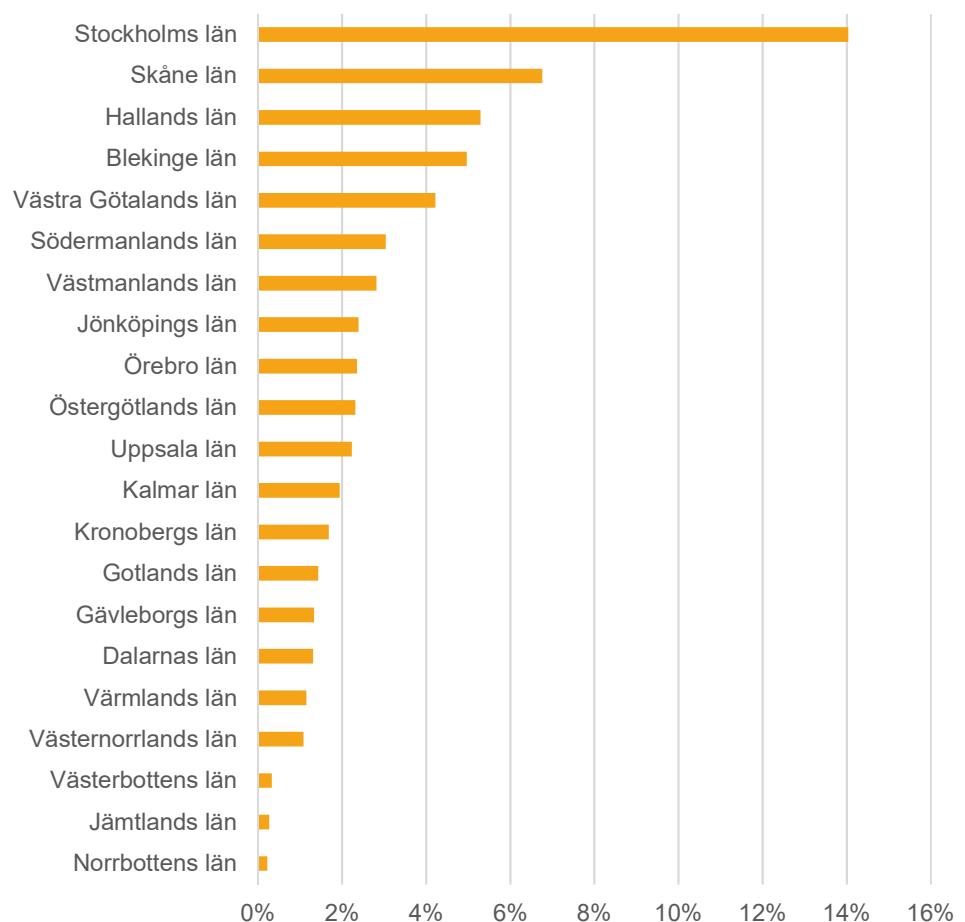
När tätorternas landareal jämförs med landets totala landareal får vi en bild av hur stor del av Sverige som utgörs av tätorter, en slags tätortsgrad baserat på yta istället för befolkning. 2018 års statistiska tätorter omfattar nästan 630 000 hektar, vilket motsvarar 1,5 procent av Sveriges hela landareal. Det är dock stor skillnad mellan länen, där framförallt Stockholms län sticker ut, med 14 procents tätortsareal.

Bildkälla: Pixabay

De lägsta andelarna ser vi i landets tre nordligaste län; Norrbotten, Västerbotten och Jämtland, där andelen tätortsareal är mindre än 0,5 procent. Under perioden 2015 till 2018 har det inte skett någon förändring av andelen tätortsareal, i något län.

Diagram 9. Andel landareal i statistiska tätorter, per län 2018

Sedan 2015 har tätorternas sammanlagda landyta ökat med nästan 11 000 hektar. Förändringen utgörs både av helt nya byggnader och av att befolkningen i befintlig bebyggelse ökar, så att området kan klassificeras som statistisk tätort.

De län som har haft den största ökningen av tätortsarealen är Stockholms län, där tätorterna ökade med mer än 3 200 hektar, eller 4 procent sedan 2015. Därefter ökade tätorterna i Västra Götalands län och Hallands län mest, med 1 800 respektive 1 200 hektar ny tätortsyta.

I tre län ser vi en minskning av tätortsarealen. Störst är minskningen i Västmanlands län. Där beror minskningen framförallt på att större delar har tagits bort från flera tätorter, på grund av för långa avstånd mellan byggnader. Det kan både bero på faktiska förändringar i byggnader och befolkning eller på metodmässiga förändringar vid SCB:s avgränsning av statistiska tätorter. Därför behöver djupare analyser av enskilda förändringar göras innan slutsatser kan dras om orsaker till arealförändringar.

Tabell 10. Landareal i statistiska tätorter per län, 2015 till 2018

Län	Landareal i hektar			Förändring i procent
	2015	2018	Skillnad 2015 -2018	
Stockholms län	88 230	91 451	3 221	4%
Uppsala län	17 704	18 264	560	3%
Södermanlands län	18 112	18 453	341	2%
Östergötlands län	24 346	24 467	121	0%
Jönköpings län	23 951	24 967	1 016	4%
Kronobergs län	13 679	14 171	492	4%
Kalmar län	21 324	21 670	346	2%
Gotlands län	4 455	4 506	51	1%
Blekinge län	14 540	14 554	14	0%
Skåne län	73 135	74 155	1 020	1%
Hallands län	27 581	28 735	1 154	4%
Västra Götalands län	98 736	100 492	1 756	2%
Värmlands län	20 141	20 166	25	0%
Örebro län	19 818	20 058	240	1%
Västmanlands län	15 082	14 427	-655	-4%
Dalarnas län	36 446	36 808	362	1%
Gävleborgs län	24 316	24 176	-140	-1%
Västernorrlands län	22 871	23 437	566	2%
Jämtlands län	12 901	13 340	439	3%
Västerbottens län	18 031	18 076	45	0%
Norrbottnens län	21 955	21 895	-60	0%
I tätorter totalt	617 354	628 268	10 914	2%

Landareal har beräknats som totalareal minus vattenareal, utifrån kartmaterial i skala 1:10 000.

Befolkningstäthet

Den genomsnittliga befolkningstätheten i Sveriges statistiska tätorter 2018 var 1 423 invånare per kvadratkilometer. Stockholms län hade den största befolkningstätheten, med nästan 2 500 personer per kvadratkilometer. Därefter hade Uppsala län knappt 1 700 personer per kvadratkilometer i tätort.

Bildkälla: Geran de Klerk, Unsplash

Befolkningstätheten utanför tätorter är som störst i de län som har landets största tätorter. I toppen har vi Stockholms och Skåne län, vilka båda hade 13 kvadratkilometer per person utanför tätorter. De länen hade också den högsta befolkningstätheten totalt sett, med 360 respektive 124 kvadratkilometer per person.

Tabell 11. Befolkningstäthet i och utanför statistiska tätorter, samt totalt per län, 2018

Län	Antal invånare per kvadratkilometer		
	I tätorter	Utanför tätorter	Totalt
Stockholms län	2 485	13	360
Uppsala län	1 696	8	46
Södermanlands län	1 356	8	49
Östergötlands län	1 616	6	44
Jönköpings län	1 215	6	35
Kronobergs län	1 122	5	24
Kalmar län	904	4	22
Gotlands län	826	7	19
Blekinge län	917	9	55
Skåne län	1 664	13	124
Hallands län	972	10	61
Västra Götalands län	1 473	10	72
Värmlands län	1 060	4	16
Örebro län	1 274	6	36
Västmanlands län	1 671	7	54
Dalarnas län	646	2	10
Gävleborgs län	954	3	16
Västernorrlands län	834	2	11
Jämtlands län	706	1	3
Västerbottens län	1 190	1	5
Norrbottens län	947	0	3
Hela Sverige	1 423	3	25

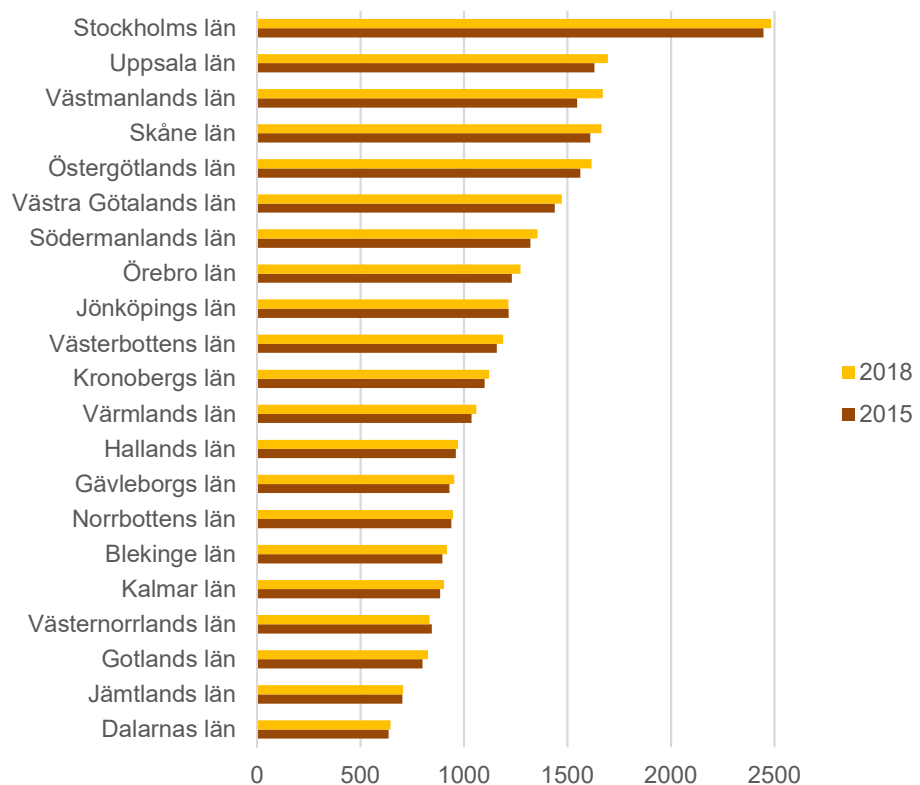
Befolkningstäthet i tätorter beror på de enskilda tätorternas struktur; vilken typ av bebyggelse det finns där och om tätorten innehåller ytor som inte består av bostäder. Övriga ytor och byggnader kan till exempel vara fritidshus och byggnader för handel, vård, utbildning, samt parker och privata trädgårdar, parkeringsplatser och ytor med infrastruktur.

Bildkälla: Helifilm

Sedan 2015 har befolkningstätheten i tätorter ökat med 34 personer per kvadratkilometer. Störst har ökningen varit i Västmanlands län, vilket delvis beror på att länets tätortsareal minskade under samma period. Endast i Västernorrlands och Jönköpings län minskade befolkningstätheten i tätort.

Diagram 10. Befolkningstäthet i statistiska tätorter, antal invånare per kvadratkilometer, per län 2015 och 2018

Den statistiska tätort som hade högst befolkningstäthet 2018 var Fisksätra i Stockholms län. Där delade mer än 8 000 invånare på 100 hektar. Att Fisksätra har en hög täthet beror på att dess bebyggelse är tät och består av kedjehus, radhus och flerfamiljshus. De flesta tätorter som hade högst befolkningstäthet 2018 är belägna i Stockholms län. Övriga tätorter på topplistan är Nordöstra Göteborg, Malmö och Lund.

Tabell 12. Statistiska tätorter med högst befolkningstäthet, 2018

Place-ring	Tätorts-kod	Preliminär beteckning	Län	Befolkning	Landareal i hektar	Antal invånare per km ²
1	T0156	Fisksätra	Stockholms län	8 334	101	8 282
2	T0282	Norra Riksten	Stockholms län	2 810	60	4 720
3	T0460	Kvista	Stockholms län	367	8	4 638
4	T0240	Märsta	Stockholms län	29 199	670	4 358
5	T4364	Nordöstra Göteborg	Västra Götalands län	47 072	1 085	4 338
6	T3604	Malmö	Skåne län	317 245	7 705	4 117
7	T0336	Stockholm	Stockholms län	1 584 196	41 621	3 806
8	T0656	Uppsala	Uppsala län	160 926	4 301	3 742
9	T0380	Steningehöjden	Stockholms län	1 240	35	3 521
10	T3584	Lund	Skåne län	92 069	2 652	3 472

De statistiska tätorter som hade lägst befolkningstäthet är alla små befolkningsmässigt, men relativt stora till ytan. De flesta består till stor del av fritidshus, d.v.s. småhus utan folkbokförd befolkning. Tätorternas yta utgörs då av en stor andel byggnader där det saknas folkbokförd befolkning och där tomterna kan vara stora.

Tabell 13. Statistiska tätorter med lägst befolkningstäthet, 2018

Place-ring	Tätorts-kod	Preliminär beteckning	Län	Befolkning	Landareal i hektar	Antal invånare per km ²
1	T0126	Blidö	Stockholms län	258	564	46
2	T0258	Norra Muskö	Stockholms län	216	466	46
3	T0440	Norra Vindö	Stockholms län	255	496	51
4	T0464	Oxhalsö	Stockholms län	212	350	61
5	T0432	Tynningö	Stockholms län	363	459	79
6	T0270	Laggarsvik och Linanäs	Stockholms län	307	388	79
7	T0386	Oxnö och Svärdsö	Stockholms län	315	385	82
8	T0168	Grisslehamn	Stockholms län	416	454	92
9	T4460	Kyrkesund	Västra Götalands län	543	556	98
10	T7886	Klövsjö	Jämtlands län	335	337	99

Kort om statistiken

Statistikens ändamål och innehåll

De statistiska tätorterna är en del av SCB:s statistik om markanvändning, där SCB bland annat definierar och ringar in flera typer av tät bebyggelse. Förutom statistiska tätorter, avgränsas även statistiska småorter, fritidshusområden och verksamhetsområden. SCB:s handelsområden och arbetsplatsområden är en del av verksamhetsområdena.

Arbetet med de statistiska tätorterna inleds med att områdenas gränser ritas ut på en digital karta, med hjälp av information om byggnader, fastighetsgränser, befolkning, arbetsställen, infrastruktur med mera. Kartan gör det möjligt att producera olika typer av statistik kopplat till tätorter och mark utanför dem. Som officiell statistik publicerar SCB uppgifter om befolkning, arealer, byggnader och förvärvsarbete.

Ursprungligen var tätortsstatistiken en del av SCBs folkräkning. Syftet med statistiken är fortfarande att beskriva befolkningens utbredning mellan tät- och glesbebyggda områden i Sverige, då det ger en mer precis angivelse av var befolkningen bor och arbetar, jämfört med statistik på kommunnivå. Eftersom statistiken idag är en del av SCB:s statistik om markanvändning, används de statistiska tätorterna även för att klassificera markens funktion och användning i Sverige. Tätortskartan utgör då underlag för statistik om till exempel grönområden, detaljhandel, strandnära bebyggelse och skyddad natur.

Statistiken och de digitala gränserna används bland annat i planering på regional nivå, i forskning och som underlag till vissa av Lantmäteriets kartor. Tätortsstatistiken används i det kommunalekonomiska utjämningsystemet och i internationell rapportering av befolkning. Under senare år har geodata med tätortsgränser även använts vid bedömning av stöd för utbyggnad av bredband, vid reglering av eltaxa och utredning av bullerstörningar.

SCB definierar inte begreppen stad, glesbygd eller landsbygd. I statistiken redovisas endast förhållanden i tätort respektive utanför tätort.

Definitioner och förklaringar

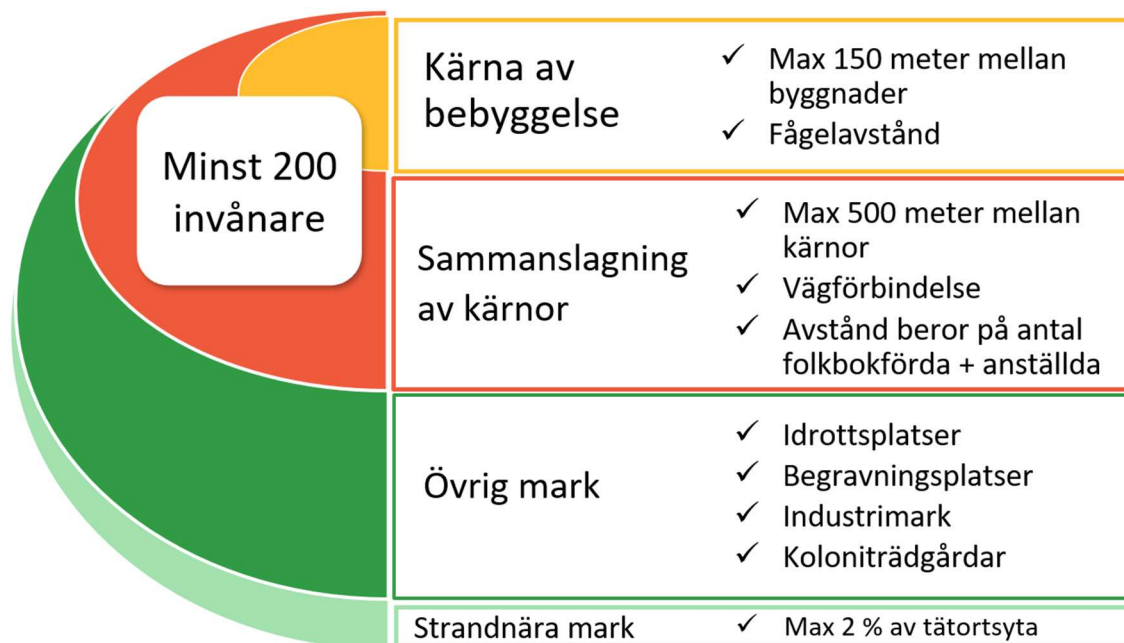
Gällande definition av statistiska tätorter

SCBs statistiska tätorter byggs upp i flera steg:

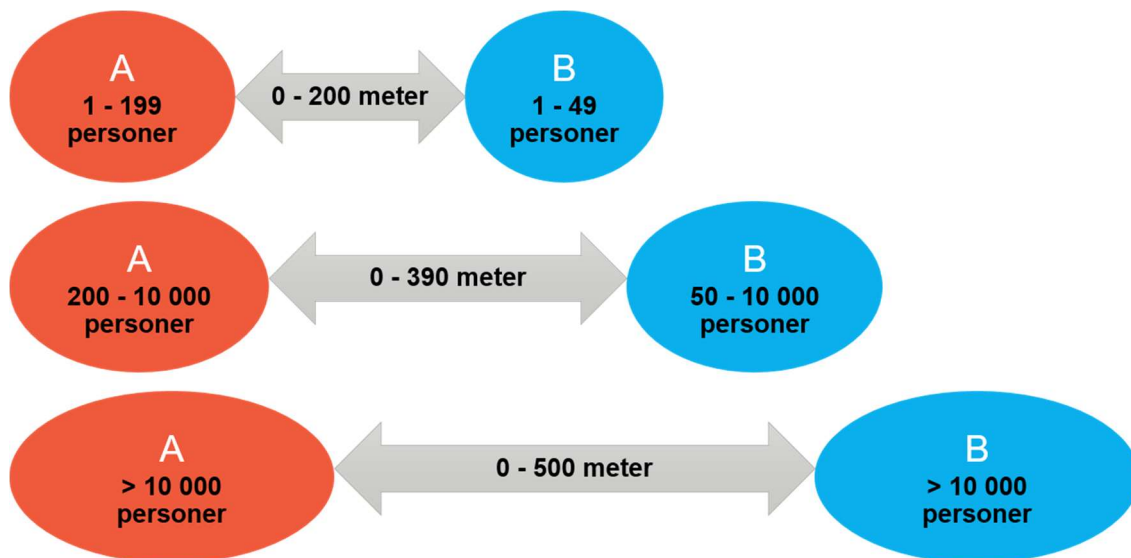
1. En kärna skapas, där max 150 meter mellan byggnader tillåts. Avståndet avser fågelvägen, d.v.s. kortast möjliga avstånd.
2. Kärnor skapade i steg 1 kan via vägnätet kopplas ihop till sammanhängande områden. Det maximala avståndet mellan delarna ökar stegvis beroende på antalet folkbokförda och anställda i varje del. Följande avstånd har använts för 2018 års tätorter (se även Figur 2):
 - a. Max 200 meter: Färre än 200 personer i del A och färre än 50 personer i del B
 - b. Max 390 meter: 200-10 000 personer i del A och 50-10 000 personer i del B
 - c. Max 500 meter: Fler än 10 000 personer i del A och fler än 10 000 personer i del B
3. Företeelser som är tydligt utmärkta i register och som är belägna i direkt anslutning till tätortens övriga bebyggelse kan knyta ihop delar eller ingå i tätortens ytterkanter. Det gäller bland annat idrottsplatser, begravningsplatser, industrimark och koloniträdgårdar med byggnader.
4. Vatten utan broförbindelse utgör barriärer och delar tätorter.

5. Landområden som helt omringas av bebyggelse och vatten, samt utgör max 2 procent av tätortens landyta, ingår i tätorten.
6. Minsta invånarantal i tätorten är 200 folkbokförda personer.
7. Ingen begränsning görs för andel fritidshus i tätorten. Tätorter tillåts även överlappa SCBs områdesgränser för fritidshusområden.

Figur 1. Uppbyggnad av SCB:s statistiska tätorter, översikt

Figur 2. Maximalt avstånd mellan tätortskärnor, översikt

Figur 2 visar en översikt för maxavstånd mellan bebyggelsegrupper i statistiska tätorter. Fler kombinationer förekommer. T.ex. är maxavståndet mellan A > 10 000 personer och B 50 - 10 000 personer 390 meter. Se även Figur 5.

Tätortsstatistik i andra länder

Tätorter i nordiska länder

År 1960 beslutade de nordiska länderna om en gemensam definition av tätorter, vilken i korthet gick ut på att en tätort hade minst 200 invånare och som mest 200 meter mellan byggnaderna. Idag har både Sverige, Norge, Finland och Danmark kvar regeln att en tätort har minst 200 invånare. Avstånd mellan byggnader och andra kriterier i definitionerna varierar dock mellan de fyra länderna.

Danmarks tätorter består av områden med max 200 meter mellan husen. De är därmed relativt lika de svenska statistiska tätorterna. I Danmark är det dock lantmäterimyndigheten som gör tätortsytorna. Statistikmyndigheten (Danmark Statistik) lägger i efterhand på befolkningsdata på ytorna. De danska tätorterna kan delas rakt igenom tät bebyggelse, enligt specifika kriterier.

Statistikmyndigheten i Norge (SSB) tillämpar olika avstånd mellan olika typer av byggnader. Avståndet mellan bostäder är 50 meter, men mellan andra byggnader kan det vara 200 meter. Bebyggelsegrupper med upp till 400 meter till tätorten kan ingå enligt särskilda kriterier. När SCB år 2015 förändrade sin metod för tätortsavgränsning, hämtades inspiration från arbetet i Norge.

Finlands miljöcentral, SYKE, gör tätorter med hjälp av 250-metersrutor, vilka levereras av Finlands statistikmyndighet. Rutorna innehåller information om befolkning, byggnader, byggnaders användningsområde, byggnadsyta och angränsande rutor. Enligt specifika kriterier kombineras rutorna och bildar underlag till Finlands statistik om tätorter.

Tätorter enligt FN och EU

FN sammanställer statistik över tätorter och urbanisering genom att samla in data från nationella statistikbyråer. De tillämpar ingen gemensam internationell definition av tätorter, utan den insamlade statistiken följer ländernas egna definitioner.

FN har dock beskrivit begreppen *locality*, *urban* och *rural* i rekommendationer för censuserbete och statistikredovisning. Begreppet *locality* kan sägas motsvara de svenska statistiska tätorterna. Det definieras som ett befolkningskluster eller bebodd plats, med bostäder, platsnamn eller lokalt erkänd status. Ingen nedre gräns för områdets storlek anges, men i statistiken ska redovisning göras för vissa storleksgrupper, där en nedre gräns dras vid 200 invånare.

EU använder begreppet *locality* i instruktioner för census-arbetet. Det beskrivs som ett befolkningskluster, där byggnader bildar ett sammanhållande tätbebyggt område med tydligt gatunät eller lokalt erkänt platsnamn. En *locality* kan också vara en grupp byggnader med ett minsta avstånd på 200 meter mellan husen. De kan knytas ihop med industriella och kommersiella byggnader och anläggningar, offentliga parker, lekplatser och trädgårdar, fotbollsplaner, sportanläggningar, överbyggade floder, järnvägslinjer, kanaler, parkeringsplatser och annan transportinfrastruktur, kyrkogårdar och begravningsplatser.

Tätortsstatistikens historia

Tätorter 1800-1960

Från år 1800 fram till mitten av 1960-talet motsvarade städernas utbredning relativt väl den administrativa områdesindelningen. Som städer räknades områden av typen stad, köping eller municipalsamhälle. De enskilda städernas befolkningsutveckling, samt landsbygdens, går därför att följa redan från år 1800.

Med järnvägsbyggandet, den friare näringslagstiftningen och industrialiseringen följde inte bara en kraftig tillväxt av de hittills små städerna, utan även tillkomsten av en stor mängd nya industriorter, järnvägssamhällen och förorter.

En del av dessa var köpingar och municipalsamhällen, andra saknade administrativ status. För att ge en mer fullständig bild av den svenska urbaniseringen blev det alltmer nödvändigt att komplettera statistiken över städer och landsbygd med uppgifter över alla de nya samhällen som hade tillkommit.

Runt år 1900 gjordes därför en uppdelningen på tätorter och glesbygd i statistiken, även om just dessa ord kom i bruk något senare. År 1900 publicerades för första gången uppgifter för ”köpingsliknande samhällen”. År 1910 kallades dessa ”tättbebyggda samhällen på landsbygden”.

Från 1920 till 1945 definierades ”tätorter” som de administrativa områdena städer, köpingar och municipalsamhällen, samt ”befolkningsagglomerationer” med minst 200 invånare i landskommunerna. Men om orterna hade mer än 40 procent jordbruksbefolkning räknades de inte som tätorter. Den regeln slopades från 1950 års folkräkning då den endast kunde tillämpas på några byar i Dalarna och på Öland. 1930 användes för första gången ordet *tätort*.

Under 1900-talets förlopp tillkom ännu ett skäl att lämna redovisningen på administrativa områden (kommuner), till fördel för de mer funktionella indelningarna *tätort* och *glesbygd*. Orsaken var att de kommuner som klassades som städer och tätorter alltmer utvidgades med glesbebyggda områden av landsbygdskaraktär. Utveckling kulminerade med de stora kommunindelingsreformerna 1952 och 1962-1974. Med dessa minskade kommunernas antal från 2 498 till 284. År 1971 upphörde det administrativa stadsbegreppet helt, för att ersättas av ett enhetligt kommunbegrepp.

Från 1950 års folkräkning, då många av de administrativa stadskommunerna hade inkorporerat vidsträckta landsbygdsområden, gjordes en uppdelning på tätort och glesbygd inom dessa. Genom att helt bortse från de administrativa gränserna i statistiken, kunde de största tätorterna omfatta flera kommuner av typen *stad* och *köping*. Samtidigt kunde en stadskommun i mer lantligt läge omfatta både glesbygd, huvudort och flera mindre tätorter. Detta mönster blev regel efter den andra stora kommunindelingsreformen, vilken byggde på centralortsteorin med ett samspel mellan huvudort och omland.

Under perioden cirka 1900 till 1960-tal hade Sverige alltså en parallell befolkningsstatistik, där den ena delen byggde på en administrativ indelning av städer och landsbygdskommuner och den andra av en funktionell indelning av tätorter och glesbygd. Den senare blev successivt alltmer fullständig och noggrann, för att från 1965 helt ta över i statistiken.

Tätorter 1960-2010

En gemensam nordisk tätortsdefinitionen fastställdes vid ett möte mellan de nordiska chefsstatistikerna år 1960. En tätort definierades i den som en bebyggelsekoncentration med minst 200 invånare och som mest 200 meter mellan byggnaderna. I Sverige gjordes även en begränsningen för andelen fritidshus som i tätorten, då en tätort fick bestå av maximalt 50 procent fritidshus. Den här definitionen motsvarade relativt väl den som hade använts vid folkräkningar från och med 1920.

I Sverige tillämpades 1960 års definition strikt till och med 2010 års tätorter. Den innehöll dock flera delar som lämnade utrymme för tolkningar, avseende avstånd mellan byggnader, byggnadstyper med mera.

Tätorter från och med 2015

Under 2011 fick SCB tillgång till en mängd nya geodata, som skulle kunna användas i en mer automatiserad metod för att skapa tätortsgränser. 2015 gjordes därför en översyn av den gällande tätortsdefinitionen, i syfte att öka tydlighet och kvalitet. I praktiken innebar det att SCB satte siffror på otydliga mått och pekade ut specifika källor för de företeelser som nämndes i 1960 års definition. Målet för arbetet var även en ökad samstämmighet med andra

definitioner och en anpassning till användarbehov. Resultatet från studien tillämpades vid avgränsningen av 2015 års tätorter.

Den största förändringen i definitionen var att SCB:s tätorter tilläts innehålla en högre andel fritidshus än tidigare, samt att de kunde överlappa SCB:s gränser för fritidshusområden. De största metodmässiga förändringarna var att avgränsning och mätning av avstånd automatiserades, samt att tätortsgränserna skapades på nytt istället för att äldre gränser kontinuerligt byggdes ut avseende ny bebyggelse.

Resultatet från arbetet presenteras i rapporten *Översyn av metod och definition för SCBs avgränsningar av koncentrerad bebyggelse*, som finns tillgänglig på www.scb.se/MI0810.

Information om statistikens framställning

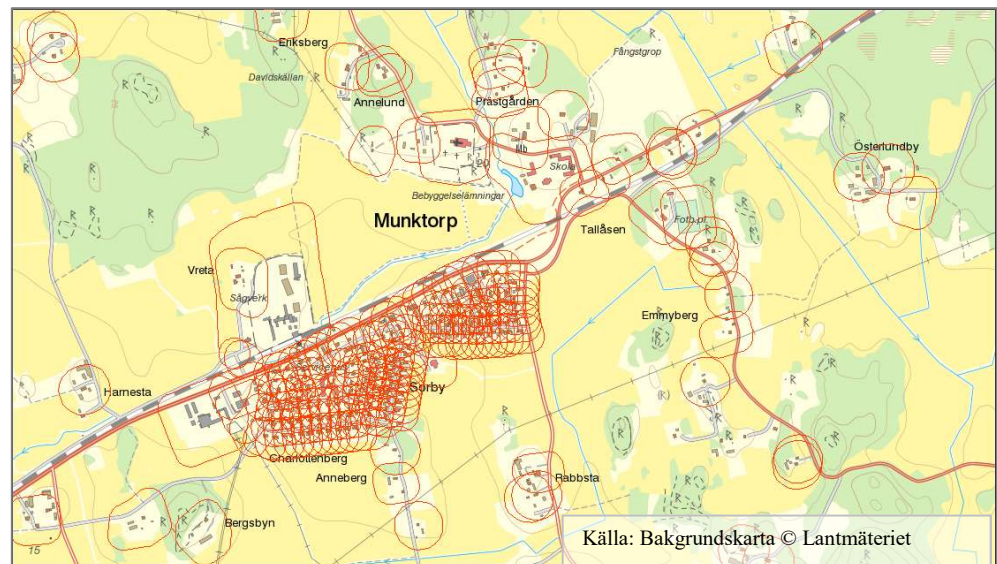
Underlaget till statistiken är gränser runt Sveriges tätorter. De görs av SCB, med hjälp av data från följande register:

- Registret över totalbefolkningen med referenstidpunkt 2018-12-31, kombinerat med Lantmäteriets adressregister. Uppgifter om antal folkbokförda per adresskoordinat.
- Företagsregistret med referenstidpunkt 2018-12-31, kombinerat med Lantmäteriets adressregister. Uppgifter om antal anställda per adresskoordinat.
- Lantmäteriets Fastighetskarta, uttag i januari 2019. Uppgifter om byggnader, fastighetsytor, vägar, markanvändning, vatten etc.

Metoden innebär i korthet att byggnadskroppar och fastighetspolygoner buffras i flera steg, för att kombineras/klustras och bilda SCB:s statistiska tätorter.

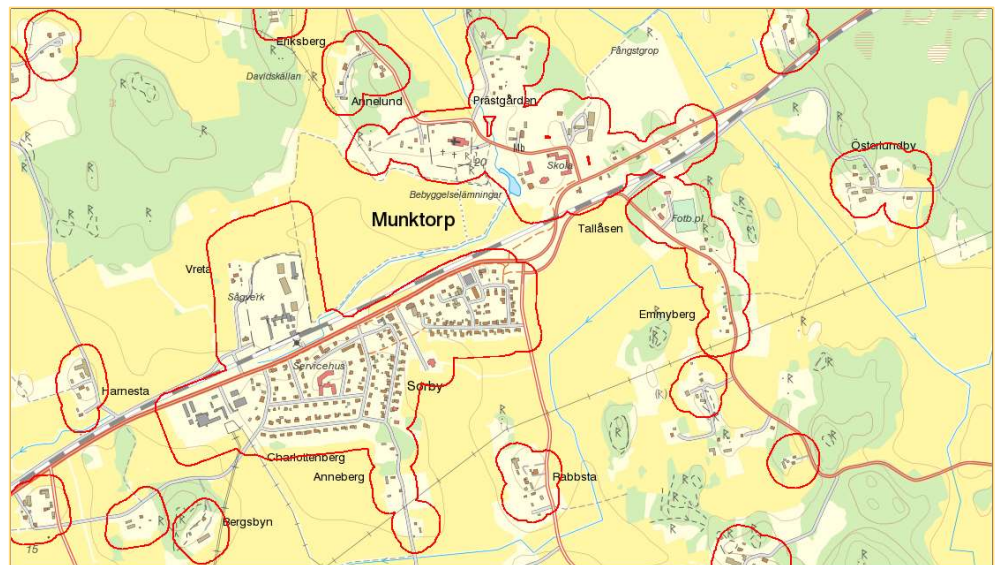
Figur 3. Buffrar runt fastighetsgränser och byggnadsytor

Tätort T6280 Munktorp, Västmanlands län

Figur 4. Buffrar klustras ihop till bebyggelsegrupper

Tätort T6280 Munktorp, Västmanlands län

Manuell granskning

Efter de automatiska och datorstyrda bearbetningarna gör SCB en manuell och okulär granskning av alla tätorter, bland annat i syfte att hitta eventuella fel i den automatiska bearbetningen. I granskningen används WMS-tjänster med topografisk karta från Lantmäteriet. Vid behov används även ortofoton. En jämförelse görs mot senast gällande tätortsgränser, i detta fall med referensår 2015.

Manuella justeringar tillåts i regel inte, men har krävts när den automatiska bearbetningen inte har kunnat leverera gränser med tillräcklig kvalitet. Högre krav har ställts på tätorter med minst 10 000 invånare. I dessa typfall har manuella justeringar gjorts:

1. Byggnader saknas i Lantmäteriets byggnadsregister och hamnar därmed utanför de statistiska tätorterna. Justering har gjorts när framträdande byggnader, t.ex. slott, har saknats i tätortens centrala delar. Bland annat tätorterna Mariefred, Vadstena och Stockholm har justerats av den anledningen.
2. Tätort delas på grund av långa avstånd över vatten. När avståndet mellan de olika delar är upp till cirka 200 meter, en tydlig broförbindelse finns och området mellan delarna endast består av vatten (d.v.s. inte mark som potentiellt skulle gå att bebygga), har tätortsdelarna sammanförts manuellt.
3. Smala vattendrag som skär in i tätorten. För att få en jämnare geometri har vattendrag, med max 20 meter i bredd, tagits bort.
4. Del av tätorten består endast av infrastruktur för transport, t.ex. långsträckt del med järnväg.

De flesta justeringar är av kosmetisk karaktär och påverkar inte den officiella statistiken. Endast 1 procent (26 stycken) av tätorterna 2018 justerades manuellt.

Från och med 2015 års statistik uppdateras gränserna för de statistiska tätorterna två gånger under en femårsperiod. Tidigare har uppdateringar endast gjorts en gång varje femårsperiod. Nästa tätortsavgränsning kommer att avse 2020. Publicering är planerad till hösten 2021.

Statistik över befolkning per tätort uppdateras årligen. De år som tätorternas gränser inte justeras, beräknas befolkningen på senast gällande tätortsavgränsning. Befolkningsstatistik för 2016 och 2017 har därmed beräknats på 2015 års tätortsgränser.

Arealberäkning

I statistiken redovisas endast landarealer. De har beräknats som totalareal minus vattenareal. Vid beräkningen av vattenarealer användes Lantmäteriets fastighetskarta i skala 1:10 000. Alla arealer har beräknats i SWREF 99 TM, sfärisk metod.

Tätorter som delas av kommungräns

I en Excel-fil på www.scb.se/MI0810 redovisas de tätorter som delas av kommungräns. Det avser de tätorter där minst 1 person bor i en annan kommun eller ytan i den andra kommunen är minst 1 hektar. Enklaver i annan kommun ingår.

Tidigare metoder för tätortsavgränsning

Metod till och med 1950

Uppdelningen i tätort och glesbygd hade fram till 1950 års folkräkning utförts av pastorsämbetena, i form av förteckningar på fastigheter som skulle tillhöra tätorterna. Tolkningen av tätortsbegreppet kunde därför variera från trakt till trakt, och det gick inte att exakt ange vilka markområden som ingick i tätorterna.

Metod 1960-1980

Vid 1960 års folkräkning infördes två nyheter som därefter blev bestående. Tätortsgränserna ritades ut på storskaliga kartor och avgränsningarna utfördes av geografisk expertis. Genom att en och samma person avgränsade samtliga tätorter fick man en garanti för att bedömningarna gjordes likartat över hela landet. Genom att tätortsområdena dokumenterades på kartor, gick det att från och med 1960 mäta och publicera tätortsarealer. Den nya metoden innebar både en kvalitetsförbättring och att nya följdprodukter kunde lyftas fram ur tätortskartorna.

1960 års avgränsningsteknik byggde främst på lantmäteriets ajourförda registerkartor, även kallad fastighetskartan. Den var ett deloriginal till den ekonomiska kartan i skala 1:10 000, där förändringar i fastighetsindelningen successivt registrerades. Med hjälp av flygbilder gick det att se om fastigheterna var bebyggda och om urban markanvändning ingick i tätortsområdet. I de större städerna har på motsvarande sätt kommunalt framtagna kartor använts i arbetet.

Kartavgränsning av tätorter genomfördes under de följande folk- och bostadsräkningarna (FoB), fram till 1980. Det var överlantmätarmyndigheterna (ÖLM) som på uppdragsbasis aktualiserade gränserna där ny bebyggelse hade tillkommit. Sedan kommunerna fått ta del av avgränsningarna fastställdes de vid särskilda länssammanträden, med företrädare för länsmyndigheterna och SCB:s tätortsavgränsare. Därefter matchades tätortsfastigheterna med ett befolkningsregister, för redovisning av tätortsbefolkningen. Tätortsarealerna mättes med planimeter för arealredovisning. Från 1980 finns gränserna även digitalt lagrade.

Metod 1990-2010

Vid 1990 framstod den gällande metoden som föråldrad och kostsam. Ett teknikbyte blev lösningen och låg rätt i tiden genom den snabba utvecklingen inom datorkartografi och Geografiska Informationssystem (GIS)¹.

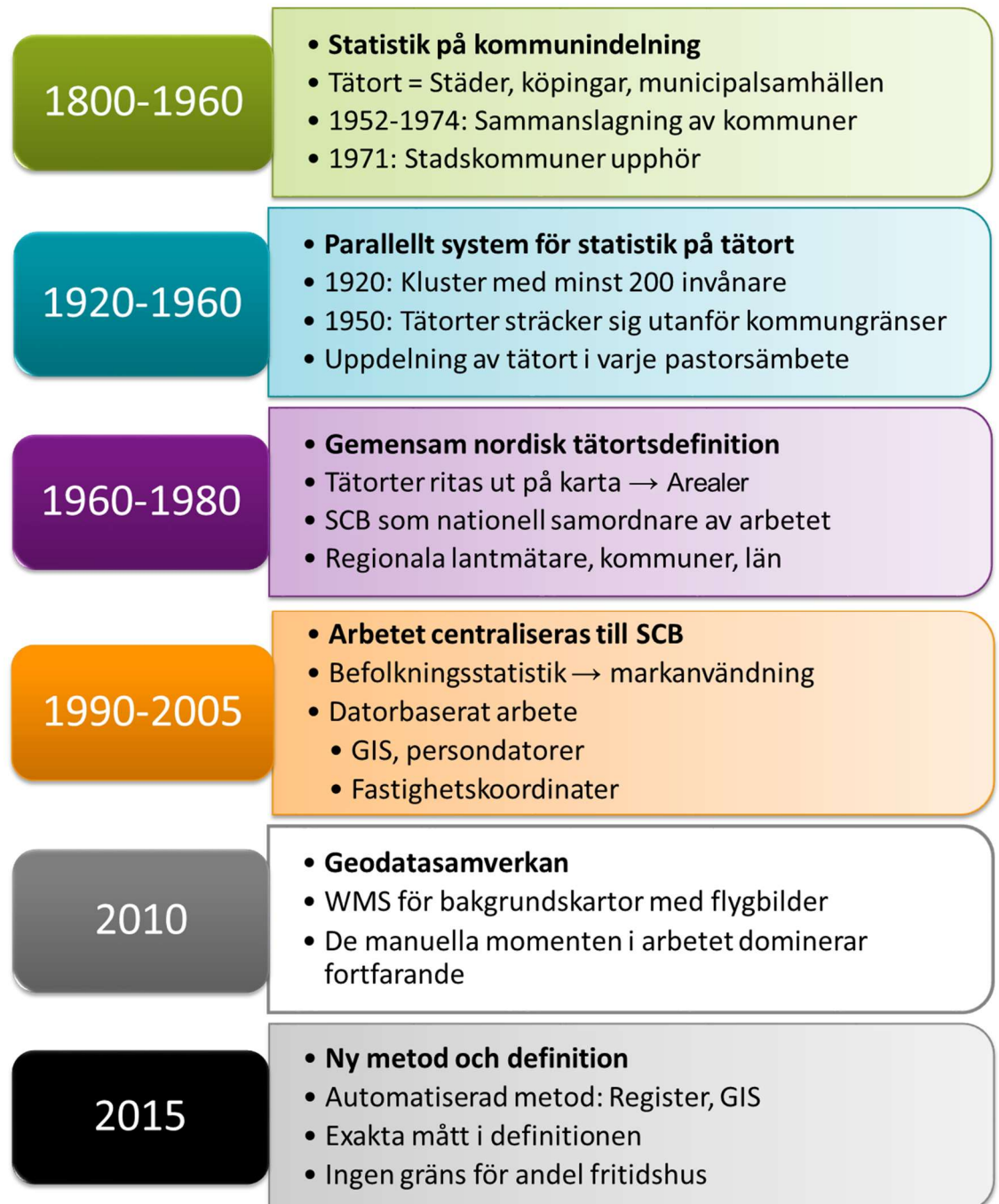
¹ GIS står för geografiska informationssystem och avser datoriserade informationssystem för hantering och analys av lägesbundna data. Enkelt uttryckt kan GIS sägas vara en kombination av kartor och tabellinformation som lagras och hanteras i datorn.

Det var tre nya faktorer som möjliggjorde en omläggning till datorbaserad tätortsavgränsning; persondatorer med stor minneskapacitet, nya GIS-programvaror och tillgång till fastighetskoordinater. Arbeta som tidigare utförts vid 24 lantmäterikontor (ett i varje län) kunde nu utföras centralt på SCB.

Tätortsavgränsningen, som tidigare hade organiserats i anslutning till folk- och bostadsräkningarna, utfördes från 1990 separat i anslutning till SCB:s statistik om markanvändning.

Vid arbetet med 2010 års tätorter hade SCB, via myndighetsavtalet Geodatasamverkan, tillgång till en mängd nya geodata. Bland annat var det kartor i internetjänster, s.k. WMS, som innebar en betydligt bättre möjlighet att granska tätortsgränsernas kvalitet mot flygbilder och topografiska kartor.

Figur 5: Tätortsstatistikens historia

Metod från 2015

Till och med avgränsningen av 2010 års tätorter dominerade de manuella momenten arbetet. Men inför arbetet med 2015 års gränser hade SCB tillgång till teknik och data som gjorde det möjligt att förändra och effektivisera metoderna på ett kvalitetssäkert sätt. Flera tester gjordes, vilka ledde fram till den nu gällande metoden. Se rapporten *Översyn av metod och definition för SCBs avgränsningar av koncentrerad bebyggelse*, som finns tillgänglig på www.scb.se/MI0810.

Vid arbetet med 2018 års tätorter gjordes några justeringar av metoden, främst avseende beräkningen av maxavstånd mellan bebyggelsegrupper.

Information om statistikens kvalitet

Statistiken omfattar Sveriges samtliga statistiska tätorter, enligt SCBs definition och avgränsning. Statistiken omfattar uppgifter om antal tätorter, befolkning, arealer, byggnader och förvärvsarbetande. Den här rapporten innehåller endast statistik antal tätorter, totalbefolkning och arealer. Statistik över köns- och åldersfördelning, byggnader och förvärvsarbetande redovisas i SCB:s statistiska databaser. All statistik sammanfattas vart femte år i publikationen *Markanvändningen i Sverige*, tillgänglig på SCB:s webbplats www.scb.se/MI0803.

Uppgifter om befolkning bygger på registret över totalbefolkningen (RTB), som innehåller uppgifter om personer folkbokförda i Sverige. Uppgifterna har kombinerats med Lantmäteriets koordinatsatta adressregister, vilket har gett en koppling till geografi.

Uppgifter om antal anställda per arbetsställe har hämtats från SCB:s företagsregister, som har kombinerats med Lantmäteriets adressregister. I de fall matchning mellan adresser inte har kunnat göras blir det ett bortfall av arbetsställen och anställda.

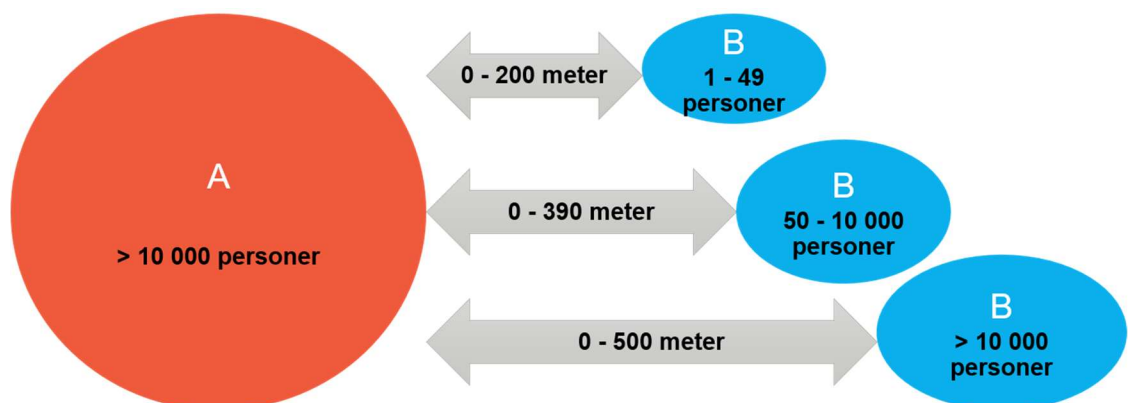
Tätortsgränserna är gjorda med en noggrannhet som uppfyller krav för kartor i skala 1:10 000.

Förändringar mellan 2015 och 2018

I arbetet med att skapa 2018 års statistiska tätorter har SCB utvecklat metoden för att beräkna avstånd mellan tätortsdelar och att sammanfoga delarna via vägnätet. Tidigare har endast ett maxavstånd per tätort kunnat tas fram. Nu har SCB kunnat beräkna individuella maxavstånd för varje bebyggelsegrupp. Det innebär att en tätort kan skapas med hjälp av flera olika maxavstånd mellan bebyggelsegrupper, beroende på hur många personer som bor och arbetar i dem.

Det här leder till att vissa av 2018 års tätorter ökar eller minskar i storlek av metodmässiga skäl, inte på grund av verkliga förändringar i tätortens bebyggelse och demografi.

Figur 6. Exempel på varierande maxavstånd mellan tätortens delar

Från och med 2018 års tätorter har Registret över totalbefolkningen (RTB) kopplats till Lantmäteriets adressregistret. Tidigare har befolkningsuppgifter kopplats till fastigheter. Kopplingen till adresser ger en högre precision avseende den koordinat som befolkningen kopplas till. Det ger därmed högre kvalitet i både geodata och statistik.

Förändringarna mellan 2015 och 2018 års statistik och geodata är dock små i jämförelse med de förändringar som gjordes mellan referensåren 2010 och 2015. Användare bör ändå vara medvetna om den kvalitetshöjning som har gjorts av statistiken, i syfte att undvika feltolkningar.

Bra att veta

Mer information om statistiken och dess kvalitet ges i statistikens kvalitetsdeklaration, publicerad på SCB:s webbplats, www.scb.se/MI0810.

Teckenförklaring

-	Noll
0	Mindre än 0,5
0,0	Mindre än 0,05
..	Uppgift inte tillgänglig eller för osäker för att anges
.	Uppgift kan inte förekomma
*	Preliminär uppgift

Tidsserier

Tidsserier över utvecklingen av statistiken finns i SCB:s statistikdatabas. Den nås via produktsidan www.scb.se/MI0605

Beteckning på tätorter

De tätorter som Lantmäteriet redovisar i grundläggande geodata och på allmänna kartor kan ibland skilja sig åt från SCB:s statistiska tätorter. De statistiska tätorterna skapas för att utgöra underlag för statistik, medan Lantmäteriets tätorter utgör underlag för kartor i olika skalor.

De tätortsbeteckningar som redovisas i SCB:s statistik ska inte betraktas som officiella tätortsnamn, utan som beteckningar som är representativa för de inringade områdena, det vill säga SCB:s statistiska tätorter. Inledningsvis publicerar SCB preliminära tätortsbeteckningar, vilka har tagits fram av SCB med hjälp av kartmaterial från Lantmäteriet. Efter en remissrunda fastställer Lantmäteriets ortnamnsenhet definitiva beteckningar på de statistiska tätorterna. Eventuella förändringar mot de preliminära beteckningarna justeras i SCB:s statistik och geodata.

Digitala gränser för tätorter

Kartan med de statistiska tätorterna finns tillgänglig som öppna data i GIS-format. <https://www.scb.se/hitta-statistik/regional-statistik-och-kartor/geodata/oppna-geodata/tatorter/>

De statistiska tätorterna presenteras även i en webbaserade visningstjänster:

- SCB Regina Web Map:
<http://geodata.scb.se/reginawebmap/main/webapp/>
- Lantmäteriets geodataportal:
<https://www.geodata.se/anvanda/geodataportalen/>

Annan statistik

Mer information om SCB:s statistiska tätorter finns på www.scb.se/MI0810.

Statistiken används med fördel i kombination med SCB:s statistik över andra områdestyper. SCB avgränsar och publicerar statistik om följande typer av områden:

Småorter

Småorter definieras som sammanhängande bebyggelse med högst 150 meter mellan husen och 50-199 invånare. Mer information finns på www.scb.se/MI0811

Fritidshusområden

Fritidshusområden består av minst 50 hus klassade som fritidshus, med max 150 meter mellan dem. Från och med 2015 års statistik kan fritidshusområden överlappa tätorter. Det ökar möjligheterna för analys av fritidsboende i tätort. Mer information finns på www.scb.se/MI0806

Verksamhetsområden

Statistiken om verksamhetsområden är under utveckling, med en planerad publicering till sommaren 2020. De kommer att ersätta den äldre indelningen Arbetsplatsområden utanför tätorter. Syftet är att ringa in bebyggd mark där huvudsaklig ekonomisk verksamhet kan klassificeras med hjälp av SCB:s företagsregister och branschposter. Delområdet Handelsområden färdigställdes i slutet av 2018.

Handelsområden

Handelsområden består av minst fem närliggande arbetsställen med branschkod detaljhandel, alternativt fyra arbetsställen med detaljhandel vilka tillsammans har minst 100 anställda. Områdena finns både i centrala delar av tätorter och i form av externhandel.

In English

Summary

Statistics

At the end of 2018, 87 percent of Sweden's population lived in an urban area. This share is unchanged from 2015. An urban area has at least 200 inhabitants, according to the Swedish definition, which means that urban areas comprise the largest cities, as well as small areas with just over 200 inhabitants.

In 2018, there were 2 011 localities (urban areas) in Sweden. This is an increase of 32 areas compared with 2015. Changes occur when new agglomerations are formed and also when areas can no longer be classified as localities. In total, 53 localities were removed from the list during the period and 85 new locations were added.

Most Swedish localities are very small. In 2018, 62 percent had fewer than 1 000 inhabitants.

The majority of Sweden's population lives in large urban areas. In 2018, 63 percent of the population lived in 126 urban areas with more than 10 000 inhabitants. The nine urban areas with more than 100 000 inhabitants had 3.3 million inhabitants in total, which corresponds to 32 percent of the total population in 2018.

In 2018, Sweden's urban areas covered almost 630 000 hectares, which corresponds to 1.5 percent of Sweden's entire land area. Since 2015, the total land area of the urban areas has expanded by almost 11 000 hectares. This increase consists of both completely new buildings and an increase in the population in existing buildings, so that the area can be classified as an urban area.

The average population density in Sweden's urban areas was 1 423 inhabitants per square kilometre in 2018. Outside the agglomerations, the population density was three inhabitants per square kilometre. Since 2015, population density in urban areas has increased by 34 persons per square kilometre.

Delineation of Swedish localities

Statistics from Statistics Sweden concerning localities are produced in the following steps:

1. A core is created, in which there is a maximum of 150 metres between the houses.
2. Cores created in Step 1 are linked to connected areas. The maximum distance increases gradually, based on the combined number of people living and working in the areas. The link goes via the road network. The largest distance between areas is 500 metres.
3. Phenomena that are clearly marked in register data located in direct connection to other buildings in the locality can link parts together or comprise the outer regions of the locality. Examples of such are sports fields, cemeteries, industry sites, and allotment gardens with buildings.
4. Water without a bridge connection constitutes a barrier and divides agglomerations.
5. Land areas that are completely surrounded by buildings and water, and make up at most 2 percent of the locality's land area, are included in the urban area.
6. A locality has no less than 200 inhabitants.
7. There is no limit on the proportion of holiday homes in the locality. Localities may also overlap Statistics Sweden's boundaries for areas for holiday homes.

List of terms

fritidshus

weekend and holiday homes

småort

smaller locality (place with 50-199 inhabitants, houses no more than 150 metres apart)

tätort

locality, urban area

tätortskod

code for locality